

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЦЕКУС АННА АТТІЛІВНА

**Розвиток соціальної компетенції на уроках угорської літератури в школі
(матеріалі драми «Bánk bán» Йозефа Катоно)**

6.014.02 Середня освіта. Мова і література (угорська)

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Науковий керівник
Гульпа Діана Василівна
Кандидат філологічних наук, доцент

м. Ужгород – 2024 рік

Реєстрація _____

(номер)

«__» _____ 2024 р. _____

(підпис пров.фахівця)

(прізвище, ініціали)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)

Зикань Х.І.

(прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент (науковий ступінь, вчене звання)

«__» _____ 2024 р.

Рецензент _____

доц. Нодь Н.Й.

(прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

**UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUMA
ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
„UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM”
UKRÁN–MAGYAR OKTATÁSI-TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR FILOLÓGIAI TANSZÉK**

CÉKUSZ ANNA

**A szociális kompetencia fejlesztése a középiskolában Katona József Bánk bán c.
drámája alapján
Magyar nyelv és irodalom
Diplomamunka a baccalaureusi fokozat megszerzésére**

6.014.02 Középfokú oktatás szakirányban,
magyar nyelv és irodalom
Tudományos témavezető:
dr. Hulpa Diána

Ungvár—2024

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
1. A KUTATÁSSAL KAPCSOLATOS SZAKIRODALOM ISMERTETÉSE	7
2. A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA HELYE A KÖZOKTATÁSBAN	14
2.1 A szociális kompetencia sajátosságai	14
2.2 A szociális kompetencia szerepe az egyén nevelésében	18
3. A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A KÖZÉPISKOLÁBAN KATONA JÓZSEF BÁNK BÁN C. DRÁMÁJA ALAPJÁN	24
3.1 A Bánk bán c. dráma megírásának körülményei	24
3.2 A Bánk bán c. dráma szerepe az egyén nemzeti, politikai tudatosságának nevelésében.....	29
3.3 A Bánk bán c. dráma szerepe az egyén társadalmi felelősségtudatának nevelésében (TIBORC)	34
3.4 A Bánk bán c. dráma hatása az egyén cselekvőkészségének aktivizálására	36
3.5 A kutatás részletei	38
BEFEJEZÉS	48
KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA	48
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	51
REZÜMÉ (Ukrán Nyelven).....	56
REZÜMÉ (Angol Nyelven).....	59
MELLÉKLET	62

BEVEZETÉS

Baccalaureusi dolgozatom témája: A szociális kompetencia fejlesztése a középiskolában Katona József Bánk bán című drámája alapján.

Kutatásom célja: hogy olyan látó fiatalokat neveljek az említett dráma alkalmazásával, akiket foglalkoztat a társadalmi igazságosság, politikai felelősség, egyéni felelősség, szabadságjogok, jogérvényesítés stb. kérdése. A dolgozat célja továbbá, hogy megvizsgáljam a diákok reakcióit, értékítéletét és azt, milyen hatással van a tanulók szociális érzékenységére és kritikai gondolkodására a vizsgált mű.

Ezen túlmenően, a munka következő rendeltetése az, hogy értelmezze a szociális kompetencia fogalmát, annak fontosságát az oktatásban, valamint bemutassa, hogyan lehetne hatékonyan integrálni Katona József drámáját a középiskolai oktatásba a kompetencia alapú irodalomtanítás céljával.

Olyan időket élünk, amikor akaratlanul is az aktuális politikai, társadalmi élet kérdéseivel kell foglalkoznunk, ezért nemcsak azt kell megtanulnunk, hogy mikor, kinek adjunk igazat, de tudnunk kell határokat húzni igaz és hamis, jó és rossz között.

Kutatásom során két kérdésre szerettem volna választ kapni:

- I. Hogyan lehetne jobban integrálni Katona József Bánk bán című drámáját az irodalomtanításba a szociális érzékenység fejlesztése érdekében?
- II. Hogyan lehetne aktualizálni Katona József Bánk bán című drámáját a mai fiatalok számára?

Ezt a témát azért érzem aktuálisnak: mert a középiskolás korosztály számára a szociális kompetencia fejlesztése kiemelten fontos a mindennapi életben való boldoguláshoz és a társadalmi kapcsolatok kialakításához. A Bánk bán c. dráma olyan mély emberi és társadalmi kérdéseket vet fel, amelyek ma is relevánsak és érzékeny pontokra hívják fel a figyelmet a fiatalok körében.

Az anyaggyűjtés módszere: Az anyaggyűjtés során többféle módszert alkalmaztam, vagyis a közvetlen és közvetett megfigyelést, amelybe a kérdőíves felmérés, tanórán történő megbeszélés és különféle szakirodalmak tartoztak bele. A dráma részletes elemzése és értelmezése során meghatároztam a kulcsfontosságú

témákat, amelyekre a kutatás során fókuszáltam, idézeteket, szövegrészeket ragadtam ki, amelyek segítségével irányítani tudtam kutatásom alanyaival a beszélgetést.

Az anyag feldolgozásának módszere: A feldolgozás során leíró és kérdőíves módszereket alkalmaztam. A dráma szövegét alaposan átelemeztem, és az abból levont következtetéseket összevettem a diákok által kitöltött kérdőívek eredményeivel.

A kutatás forrása: Katona József Bánk bán című drámája.

1. A KUTATÁSSAL KAPCSOLATOS SZAKIRODALOM ISMERTETÉSE

Ahogy átlépjük az irodalom világának küszöbét, a történelmi, társadalmi, egyéni világ varázslatos rejtelmeibe süppedünk. E kutatás középpontjában egy olyan történet áll, amely a múltból érkezett, üzenete mégis máig visszhangzik. Az irodalomtörténet egyik legtöbbet elemzett drámájáról van szó, ami nem véletlen, hiszen a magyar nemzet, nemzeti drámájáról beszélünk. Ezért is különösen fontos ennek a műnek a megfelelő közvetítése a középiskolában. Az irodalom tanítása az iskolai környezetben olyan eszköz lehet, amely mélyebb megértést és empátiát képes kiváltani a tanulókból a társadalmi és emberi kapcsolatok iránt, ezért a Bánk bán a jelen tükréként és a jövő méltó útmutatójának kell tekintenünk.

Kutatásomhoz a szociális kompetencia kérdésével és a Bánk bán c. dráma értékelő elemzésével foglalkozó szakirodalmakat használtam fel.

A felhasznált szakirodalmak gazdag tárházának áttekintésével céltom az, hogy mélyebben megértsük, hogyan lehet a Bánk bán c. dráma egy hatékony eszköz a szociális kompetencia fejlesztésére, és hogyan válhat az inspiráció forrásává a jövő generációi számára.

Caroline Junge, Patti M. Valkenburg, Maja Deković és Susan Branjed *A szociális kompetencia építőkövei: Az Egyéni Fejlesztési Konzorcium közreműködései* című kiváló kutatás a szociális kompetencia alapvető összetevőit tárja fel, az Egyéni Fejlesztési Konzorcium hozzászólásaiból merítve. A tanulmány a szociális kompetencia fejlesztési szempontjait vizsgálja, az érintett neurológiai és kognitív mechanizmusokra összpontosítva. A szerzők e munkával arra törekedtek, hogy feltárják azokat az építőelemeket, amelyek hozzájárulnak az egyének szociális kompetenciájához. A tanulmány a szociális kompetenciát befolyásoló különféle tényezőket vizsgálja, beleértve a kognitív folyamatokat, az érzelmi szabályozást, az interperszonális készségeket és a környezeti hatásokat. E tényezők vizsgálatával a kutatók betekintést nyújtanak abba, hogy a szociális kompetencia hogyan fejlődik az idő múlásával és az ezt támogató mögöttes neurológiai mechanizmusokkal.

Pablo Luna, Jerónimo Guerrero, Débora Rodrigo-Ruiz, Lidia Losada és Javier Cejudo *Szociális kompetencia és társas társadalmi elfogadás: egy nevelési beavatkozás hatásainak értékelése serdülőknél* c. tanulmányban az oktatási beavatkozás hatásait mérték fel a serdülők társadalmi kompetenciájára és társadalmi elfogadására, eközben két különböző tanítási modellre összpontosítva: a sportoktatási modellre (SEM) és a közvetlen oktatás hagyományos modelljére (TM-DI). Az eredmények azt mutatták, hogy a SEM-alapú beavatkozás jelentősebb javulást eredményezett a társas kompetenciában és a társas elfogadottságban, mint a TM-DI alapú beavatkozás. Fontos, hogy a tanulmány hasonló eredményeket mutatott fiúkra és lányokra egyaránt, ami a SEM-beavatkozás hatékonyságára utal, nemtől függetlenül.

Ez a kutatás hozzájárul a szociális kompetencia szakirodalmához azáltal, hogy bemutatja a SEM hatékonyságát a pozitív szociális eredmények serdülők körében történő elősegítésében. Kiemeli a szocio-emocionális készségek oktatási beavatkozásokba való beépítésének fontosságát az egészséges interperszonális kapcsolatok és az általános pszichoszociális fejlődés előmozdítása érdekében. Ezenkívül a tanulmány kiemeli a testnevelésben rejlő lehetőségeket a szociális készségek és a pozitív kortárs kapcsolatok előmozdításának kontextusaként, hangsúlyozva a minőségi oktatás szerepét a tanulás kognitív és érzelmi-szociális dimenzióinak kezelésében.

Suniya S. Luthar *Szociális kompetencia az iskolai környezetben: lehetséges inter-domain asszociációk a belvárosi tizenévesek körében* kutatása a szociális kompetencia dinamikáját vizsgálja az iskolai környezetben a kilencedik osztályos belvárosi tanulók körében, rávilágítva a szociális kompetencia sokrétűségére és következményeire. A tanulmány hat hónapon keresztül vizsgálta az iskolai szociális kompetencia különböző aspektusai közötti összefüggéseket, a tanulmányi eredményekre, a kortárs hírnevére és a tanárok által értékelt osztálytermi viselkedésre összpontosítva. Ezenkívül megvizsgálta a kezdeti érzelmi alkalmazkodás és a későbbi iskolai szociális kompetencia közötti kapcsolatokat.

A tanulmány magas időbeli konzisztenciát talált a szociális kompetencia minden területén, ami arra utal, hogy a teljesítmény egy területen az idő múlásával konzisztens volt. Ezen túlmenően az egyik területen tapasztalható jobb alkalmazkodás időnként más szférák fejlődéséhez is vezetett, ami pozitív kölcsönhatást jelez a szociális kompetencia különböző aspektusai között. A kutatás azonban kivételeket is azonosított e minta alól. Például a kortársak által értékelt szociabilitás negatívan kapcsolódott az iskolai működés más mutatóihoz, mind előzményként, mind következményes változóként. Ezenkívül a lányok körében a nagy szorongás a várakozásokkal ellentétben az év során javult iskolai teljesítménnyel járt.

Visvaldas Legkauskas és Šarūnė Magelinskaitė-Legkauskienė *A szociális kompetencia jelentősége általános iskolakezdetkor az egy évvel későbbi alkalmazkodási mutatók szempontjából* munka feltárja a szociális kompetencia, a szülői végzettség és az iskolai alkalmazkodási mutatók közötti összefüggést a litván első osztályos gyerekek körében. A szociális kompetencia értékelése tanulással kapcsolatos és interperszonális szempontokon keresztül történik, a tanárok által kitöltött általános iskolai szociális kompetencia skála segítségével.

A tanulmány azt vizsgálta, hogy a szociális kompetencia ezen aspektusai a szülők iskolai végzettségével együtt hogyan befolyásolják az iskolai alkalmazkodás különböző mutatóit, beleértve a zaklatásban való részvételt, a tanuló-tanár kapcsolatokat és a tanulmányi eredményeket. Az eredmények arra utalnak, hogy a szociális kompetencia tanulással kapcsolatos aspektusa az első osztályban jelentősen befolyásolja a második osztályban mért mutatókat, mint például a zaklatásban való részvételt, a tanuló-tanár kapcsolat minőségét és a tanulmányi teljesítményt. Hasonlóképpen, az interperszonális szociális kompetencia szignifikánsan összefügg a diák-tanár kapcsolatok minőségével. A tanulmány azt is feltárja, hogy a szociális kompetencia tanulással kapcsolatos és interperszonális vonatkozásai az első osztályban előrejelzik a diák-tanár konfliktust és közelséget egy évvel később, az interperszonális szociális kompetencia pedig nagyobb szerepet játszik a tanuló-tanár közelség előrejelzésében.

Tehát, a szülők oktatásának, mint a tanulmányi eredményekhez hozzájáruló tényezőnek a jelentőségét hangsúlyozza, potenciális utakat javasolva a szociális kompetencia fejlesztését és az iskolai alkalmazkodási eredmények javítását célzó beavatkozások számára.

Külföldi kutatások és források átlapozása közben odafigyeltem arra, hogy a magyar kritikák, tanulmányok világában is gazdagítsam látáskörömet, így olyan hazai kincsekre találtam, amelyek szintén nagyban segítették munkám megírását. Ide tartozik A „*kétnyelvű*” *Bánk bán* *Nádasdy Ádám* szövegkiadásáról, *irodalomtörténeti nézőpontból* című írás **Nagy Imre** tollából, amelyben egy kiemelkedő fontosságú művészeti kísérletet tárgyal a *Bánk bán* című dráma kapcsán. A szöveg kiemelkedik a maga műfajában, mivel nemcsak a szokásos kritikai elemzéseket kínálja, hanem a dráma kétnyelvűségére és annak hatásaira is összpontosít. Nagy Imre elemzése azon tanulmányok egyike, amelyek a *Bánk bán* szöveggörnyezetét kritikai módon vizsgálják. Az írás központi témája a *Bánk bán* kétnyelvűsége és annak irodalomtörténeti jelentősége. A kétnyelvűség, amely a darabban az ómagyar és az újmagyar nyelv egymás mellett való használatát jelenti, különleges kihívást jelent a szövegkiadók és az irodalomkritikusok számára. A mi esetünkben pedig, a diákok számára.

Nádasdy Ádám szövegkiadása felveti a kérdést, miként lehet a kétnyelvűséget megfelelően ábrázolni és értelmezni egy olyan műben, amelynek szöveggörnyezete történelmi és kulturális kontextust is hordoz. Nagy Imre elemzése bemutatja Nádasdy munkájának erősségeit és korlátait, különös tekintettel a kétnyelvűség kezelésére és annak hatásaira a dráma értelmezésére. Az írás során Nagy Imre összehasonlítja Nádasdy munkáját más korábbi szövegkiadásokkal és értelmezésekkel, kiemelve az új megközelítések és értelmezési lehetőségek fontosságát.

Hevesi Sándor *Bánk Bán problémák (Katona József centenáriuma-hoz)* című esszéje is nagy segítséget nyújtott kutatásomhoz. A szerző írásában a *Bánk bán* című drámát és annak színházi utóéletét elemzi. A cikk a drámaírás, a színházi tradíciók és a színpadi előadások változásaival is foglalkozik, különös tekintettel arra, hogy hogyan kezelik a drámát a különböző korok színházaiban. Hevesi összehasonlítja

Katona József Bánk bánját más drámákkal, például Shakespeare III. Rihárdjával és Schiller Don Carlosával, és arra a következtetésre jut, hogy bár ezekben a drámákban is vannak hiányosságok az éretlenség miatt, mégis sikeresen mutatják be az adott kor és társadalom problémáit.

Az esszé hangsúlyozza a színház történeti fejlődését és azt, hogy a darabokat időnként át kell dolgozni ahhoz, hogy megfeleljenek a kor és a közönség igényeinek. Emellett Hevesi kritizálja a Nemzeti Színház addigi hozzáállását a Bánk bán előadásokhoz, és üdvözli az új, drámaiságra és akcióra fókuszáló előadások kezdeményezését. Hevesit idézve a Bánk bán:

„Elejti a feleslegest, hogy annál erősebben hangsúlyozhassa a szükségést.” [7]

Egyfajta irodalomtörténeti és színháztörténeti elemzést nyújt a Bánk bán kapcsán, és megpróbálja megérteni annak sikertelenségét és sikeres előadásainak lehetőségeit.

Különösen tanulságos volt **Gyulai Pál** *Katona József és Bánk bánja* c. kritikája, amelyben a szerző megállapítja, hogy Katona József alkotásai nem Shakespeare-i hatást mutatnak, hanem inkább a klasszicista formákhoz igazodnak. Nem bizonyított, hogy Katona közvetlenül tanult volna görög vagy francia költőktől, vagy csak saját ösztöneit követte, azonban egyértelmű, hogy a formai megjelenés terén nem a szertelen Shakespeare-t követte. Fontos megjegyezni azonban, hogy Katona döntése nem tekinthető merev formai dogmatizmusnak. Gyulai Pál kiemeli, hogy a „Bánk bán” egyetlen felvonásában sem történik jelentős változás, és a cselekmény nagy része a királyi palotában játszódik, ami egy város szükséges egységének tekinthető. Időben pedig mindössze három nap alatt zajlik le a történet, ami bár több, mint a hagyományos huszonnégy vagy harminchat óra, mégis megfelel az idő szükséges egységének.

Katona tehát szigorúan betartja a szabályokat, azonban nem korlátozza magát szorosán sem a hely-, sem az időegység terén. Őrizkedik a francia klasszikus iskola pedáns jellegétől, ugyanakkor elkerüli a Shakespeare utánzók korlátlan stílusát is. Egyensúlyt teremt az alkotásában a klasszicista formák tiszteletben tartása és a saját művészi kifejezőmódja között [15].

Gyulai Először is bemutatja, hogy az irodalomban a strukturális fegyelem hogyan tud együtt élni a kreatív kifejezéssel, ami döntő fontosságú a társadalmi interakciókban, ahol a szabályok és a személyes kifejezés egyaránt jelentős szerepet játszanak. Másodsor, bemutatja a kontextus és a környezet fontosságát a narratívák alakításában, hasonlóan ahhoz, hogy a társadalmi környezet hogyan befolyásolja a viselkedést és az interakciókat.

A Bánk Bánkról szóló viták során felmerült, hogy a szöveg kihagyásai és kétértelműségei szándékosak, költői mérlegelés eredménye. **Bíró Ferenc** *Javaslat a Bánk bán értelmezéséhez* című fejezetében tárgyalja, hogy bár ez elképzelhető, kétséges, hogy a szerző mindig meg tudta jósolni ezen elemek hatását. Figyelembe véve, hogy a drámaíró látásmódja összhangban van-e a színpadi szerző technikájával, néhány lényeges vonatkozásban nemleges válasz tűnik valószínűnek. Elmondása szerint az értelmezésnek minden kérdésre ki kell térnie, nem lehet célja minden félreérthető vagy „üres” pont tisztázása, mert ez túlzottan a részletekre összpontosíthat. Ehelyett ezeknek az elemeknek a megvilágítása a keretein belüli teljes mű megértésének javítását szolgálja. Ezért célszerű a Katona munkásságához kapcsolódó legátfogóbb kérdésre koncentrálni, amelynek középpontjában természetesen a Bánk értelmezései állnak. Ez a központi kérdés a tragédia fogalma. Ez a szakirodalom tehát hozzájárul a munkámhoz azzal, hogy a darabon belül a tágabb témák és a mögöttes kérdések megvitatásának fontosságát hangsúlyozza ahelyett, hogy apró részletekben elveszenek, így számomra útmutatóként szolgálva a dráma kigobozásában. Katona művének tragikus elemeinek megértése betekintést nyújthat az emberi érzelmekbe, motivációkba és konfliktusokba, amelyek kulcsfontosságúak a szociális kompetencia szempontjából. A tragédia természetére összpontosítva a kutatás feltárja, hogyan navigálnak a szereplők bonyolult társadalmi helyzetekben, hogyan hoznak döntéseket, és hogyan kezelik a következményeket. Ez felhasználható olyan oktatási keretek vagy programok kidolgozására azáltal, hogy megtanítják az egyéneket a különböző nézőpontok megértésére és együttérzésére, az interperszonális konfliktusok kezelésére, valamint átgondolt, etikus döntések meghozatalára társadalmi interakcióik során.

Szakirodalmak böngészése közben nem tudtam tovább görgetni egy fontos kutatáson, amelyen megakadt a szemem: **Kovács Ilona** *A Bánk bán (1819) női szemszögből* című munkája pontosan az volt, amit eddig hiányoltam, hiszen a női karakterek elemzése, még a negatív vonásokkal rendelkezőké is, segíthet feltárni a mögöttes nemi sztereotípiákat és a társadalmi normákat, amelyek befolyásolják az ábrázolásukat. Ez annak mélyebb megértéséhez vezethet, hogy a nőket miként tekintették és képviselték az irodalomban és a társadalomban a mű megírásának időszakában. A feminista elmélet a Bánk bánra történő alkalmazása lehetővé teszi a szöveg kritikai vizsgálatát egy olyan lencsén keresztül, amely a nemek közötti kapcsolatokra, valamint a férfi és női karakterek közötti hatalmi dinamikára összpontosít. Ez felfedheti a narratíva torzításait, és alternatív értelmezéseket kínálhat, amelyek kiemelik a női karakterek küzdelmét és szerepvállalását.

A történelmi szövegek női szemszögből történő elemzése visszhangot kelthet a kortárs olvasókban, reflexiókat kínálva a nemek közötti egyenlőtlenség és a női jogok aktuális kérdéseiről. Beszélgetéseket indíthat az arról, hogy meddig jutott el a társadalom, és milyen kihívások vannak még hátra. Fontosnak tartottam átfutni Kovács tanulmányát pont azért, hogy a diákokkal való beszélgetést is megkönnyítsem magamnak, ötleteket, témát merítettem innen, hiszen számomra a női reprezentáció elengedhetetlen, bónuszként össze tudtam kötni a drámával ennek köszönhetően.

2. A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA HELYE A KÖZOKTATÁSBAN

Az elmúlt évszázadok során az állandó változások és a globalizáció hatására a tudás megnövekedett értéket képvisel a nemzetközi piacon. Ennek következtében az életünk során való folyamatos tanulás és fejlődés jelentőségét kiemeltnek tartjuk. Az élethosszig tartó fejlődés elméleti megközelítése alapján felismerjük a szociális kompetenciák kifejlesztésének jelentőségét, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy hatékonyan működhessünk társadalmi környezetünkben.

A szociális kompetenciák fejlődésében kiemelkedő szerepet játszanak mind a család, mint minta és közeg, mind pedig az oktatási intézmények. Ezekben az összefüggésekben alakulnak ki és erősödnek meg az egyén szociális készségei.

A pedagógusok felelőssége és szerepe pedig óriási hatalommal bír a szociális kompetenciák fejlesztésében. Feladatuk, hogy az egyéni fejlesztési igényeket felismerve és differenciáltan kezelve biztosítsák a gyermekek fejlődését a kompetenciahatárokon belül. Az effajta intézményi támogatás elengedhetetlen a pedagógusok és a gyermekek számára, különösen azokban az esetekben, ahol speciális fejlesztési igények vagy tanulási nehézségek merülnek fel. Az ilyen támogatás révén lehetőség nyílik az egyéni kihívások kezelésére és a fejlődésre.

2.1 A szociális kompetencia sajátosságai

A szociális kompetencia fogalma felkeltette a különféle elméleti és gyakorlati spektrumú tudósok érdeklődését, valamint a pedagógiai szakmáét is. A szociális kompetencia szakirodalmában számos terminológia létezik. A „szociális kompetencia” mellett gyakran találkozunk olyan alternatív kifejezésekkel, mint a „társadalmi intelligencia”, „szociális készségek”, „szociális képességek”, „kommunikációs készségek”, „viselkedési kompetencia” és „interperszonális kompetencia”. Az ezekhez a kifejezésekhez kapcsolódó definíciók vagy operacionalizálások elemzése feltár egy közös szálát – gyakran hasonló mögöttes koncepciót jelölnek. A szociális kompetencia operacionalizálása azonban árnyalatokat is feltár, ami azt sugallja, hogy a szerzők a társadalmi működés finoman

eltérő aspektusaira hivatkoznak, annak ellenére, hogy ugyanazt a terminológiát használják. A fogalomalkotás ezen sokfélesége aláhúzza a szociális kompetencia megértésében és mérésében rejlő összetettséget [35, 114. o.].

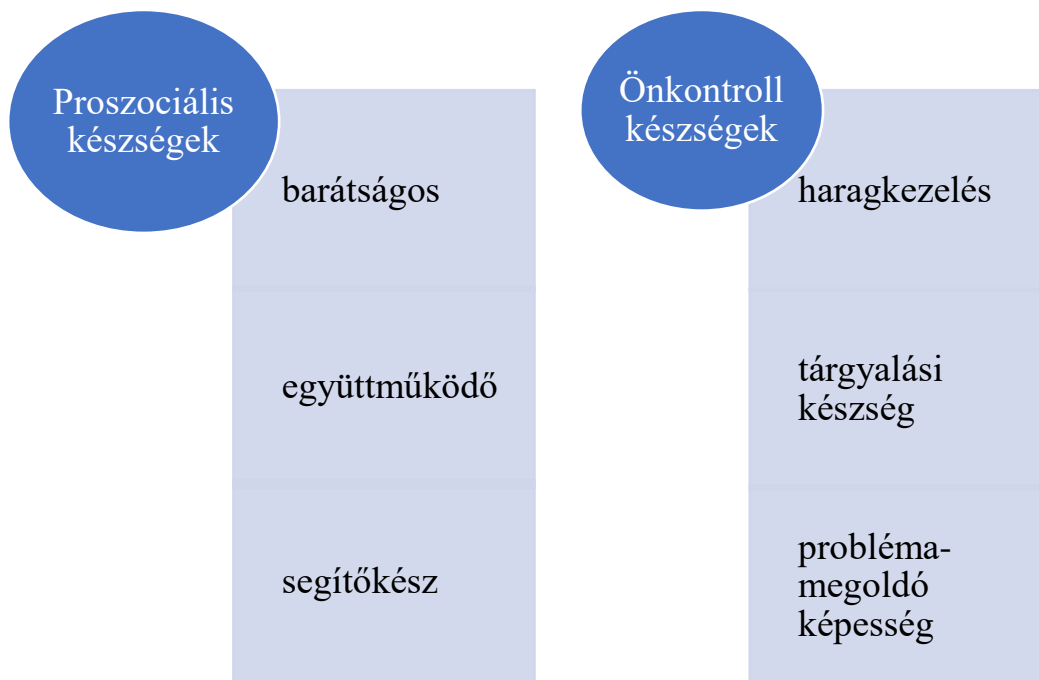
Bár lehetnek eltérések a szociális kompetencia meghatározásában, a kutatók egyetértenek abban, hogy ez a társadalmi környezetben való hatékony működésre vonatkozik [38].

Liberman és munkatársai [24] szerint a szociális kompetencia azon múlik, hogy az egyén hogyan alkalmazza készségeit a társadalmi kontextusban. Ha a szociális készségek közé sorolt specifikus viselkedéseket megfelelően hasznosítják és azok összhangban vannak a személyes célkitűzésekkel, az szociális kompetenciát eredményez. Nevezetesen, sok tudós határvonalat húz a szociális kompetencia és a szociális készségek között. A kompetencia holisztikus fogalomként szolgál, amely az egyén társadalmi környezetben tanúsított viselkedésének átfogó értékelését foglalja magában [39]. Ez a megkülönböztetés hangsúlyozza a társadalmi működés értékelésének átfogó jellegét.

Shepherd [23] azt javasolja, hogy a szociális kompetencia egymáshoz lazán kapcsolódó dimenziók kombinációját foglalja magában, beleértve a társadalmi szerepekhez kapcsolódó viselkedési, kognitív és teljesítménnyel kapcsolatos szempontokat. Noha ezek az összetevők összefüggnek egymással, eltérő mértékű aszinkronitást mutathatnak, ami arra utal, hogy a viselkedés nem feltétlenül kapcsolódik szorosan ahhoz, hogy az egyén milyen sikeresen teljesíti a rábízott vagy vállalt szerepet. Ez a perspektíva azt sugallja, hogy a szociális kompetencia egy sokrétű konstrukció, amelyet a pusztán viselkedési kifejezésen túl számos tényező befolyásol. A szociális kompetencia értékelése magába foglalja e dimenziók dinamikus kölcsönhatásának és társadalmi működésre gyakorolt hatásának figyelembevételét [18, 22. o.].

Owens & Johnston-Rodriguez kutatása érthetően összefoglalta a szociális kompetencia sajátosságait saját meglátásaik és eredményeik alapján:

Ábra 1. A szociális kompetencia sajátosságai

Helen McGrath modellje a szociális készségek árnyalt perspektíváját mutatja be. A társadalmi tevékenységek, interakciók szervezését, elősegítését szolgálják, sikeres alkalmazásukkal különböző társadalmi tényezők függvényében. Ilyenek a következők:

- * A játék képessége (fair játék, jó győztesnek lenni stb.)
- * Érdekesnek lenni (érdekes beszélgetéseket folytatni, tudni hallgatni és jó kérdéseket feltenni stb.)
- * Pozitív hatás keltése (pozitív előrehaladás, visszajelzés adása/kapása)
- * Kockázatot vállalni (részt venni, közönség előtt beszélni, az osztály előtt teljesíteni)
- * Együttműködni (tárgyalni, vitával és támadással bánni, felelősnek lenni, mások bevonása, tisztázni)
- * Kiállni önmagáért (elküldeni valakit, aki a terhedre van, nemet mondani, felnőtt segítségét kérni)
- * Empátiát mutatni és másokat segíteni (mások segítése anélkül, hogy a választ megmondanánk helyette, vagy megcsinálnánk a tennivalót, bátorítani másokat, amikor hibáznak, megérteni mások okait)

A szociális kompetencia, a társas interakció egyik alapvető aspektusa, segíti az egyént mások perspektívájának megértésében, a változásokhoz való alkalmazkodásban, a múlt tapasztalataiból merítve és az ismeretek újszerű helyzetekben történő alkalmazásában. Ez szorosan kapcsolódik a tanulmányi eredményekhez, valamint a fizikai és szellemi jóléthez [12].

Meggyesné és Nagyné Nagy József definíciójára hivatkoznak, amely négy kompetenciaterületet jelöl ki, ezek közül az egyik a szociális kompetencia. Ez az alapkompentencia egy tágabb, tizenkét kulcskompetenciából álló készlet része, amelyek mindegyike kulcsfontosságú az átfogó kompetenciafejlesztéshez.

Ábra 2. A kulcskompetenciák

2.2 A szociális kompetencia szerepe az egyén nevelésében

Az egyén nevelésében alapvető fontosságú a szociális kompetencia fejlesztése már koragyermekkortól. Például, míg csecsemőkorban a szociális interakciós készségek jellemzően a családi kontextuson belül fejlődnek, az iskoláskorú gyermek esetében a kortársak ereje domináns az osztályteremben, és a serdülőkor az az időszak, amikor a legrelevánsabb társas interakciók főként klikkekben zajlanak. Ezen túlmenően egy olyan készség, mint a perspektívaalkotás, korai gyermekkorban jelenik meg, de csak serdülőkorban éri el az érett szintet, amikor a serdülők megtanulták értékelni, hogy másoknak eltérő véleménye lehet. Bár minden időszaknak megvannak a maga fejlesztési feladatai, a legtöbb központi kérdés továbbra is fontos a fejlődés során. Például a szülő-gyerek kapcsolat minősége és a gyermekek szociális kompetenciája közötti szignifikáns összefüggést nem mérsékli az életkor. A szociális kompetencia fejlesztési modelljére tehát nemcsak a különálló szakaszok összességéként kell tekintenünk, hanem figyelembe kell vennünk azokat a tényezőket is, amelyek továbbra is befolyásolják fejlődését.

Minden korszaknak megvannak a maga szociális kompetencia jellemzői, amelyek az alábbi táblázatban tekinthetők meg [20].

Táblázat 1. A szociális kompetencia fejlődési szakaszai és jellemzői

Fejlődési szakasz	Jellemzők
Csecsemőkor (0-1 év)	<ul style="list-style-type: none"> - Az első kiemelkedő társadalmi kontextus az elsődleges gondozó(k) - Az szülő-csecsemő interakcióiból kivett szociális kontextus létfontosságú jelzői (kötődés, szülői reakciókészség) - A temperamentumot biológiai tulajdonságként jelöli meg - Társas reakciók megjelenése (mosolygás, hangoskodás, mutogatás, arckifejezések)

	<p>utánzása)</p> <ul style="list-style-type: none"> - A szociális ingerekre való tudatosság megjelenése (arcérzelmek, szóértés; szociális hivatkozások)
<p>Kora gyermekkor (2-5 év)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A társadalmi interakciók változatosabbá és összetettebbé válnak - A perspektíva-alkotási készségek kezdetleges kezdetei - Proszociális viselkedés jelenik meg (megosztás és segítség) - Diákokkal (párban) való játszás a kortársakkal, de a szülők ellenőrzése alatt - A játék a párhuzamos játékból a társas játékba halad - Érzékenység a pozitív kortárs státuszra (proszociális viselkedés, együttműködés és tisztesség)
<p>Közép-gyermekkor (6-12 év)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az iskola domináns társadalmi kontextussá válik, nyilvánvalóvá téve a társadalmi dominancia hierarchiáit (érzékenység a kortársak népszerűségére) - A barátságok középpontjában a társak elfogadása áll - Érzékenység a gyenge szociális kompetencia szempontjaira (visszavonás, verbális agresszió és dac) - A felfogóképesség tovább fejlődik azáltal, hogy a társas helyzetekben figyelembe veszik mások szemszögét (a társak elfogadásának

	elnyerésére és a társak elutasításának elkerülésére összpontosítva)
Serdülőkor (12-18 év)	<ul style="list-style-type: none"> - Az iskolához kevésbé kötődő társas interakciók - A barátságok középpontjában az intimitás és a kölcsönösség áll - Interakciók zajlanak a társadalmi klikkekben lévő társaikkal - Az identitás fejlesztése (főleg a klikkeken alapuló) - A perspektíva készségek úgy érnek, ahogy növekszik annak tudata, hogy másoknak mások az igényei - A romantikus kapcsolatok kezdetei

A szociális kompetencia a másokkal való értelmes interakciók képességére utal. Mindazonáltal továbbra is nehéz kiválasztani, hogy mely gyermekek, a gyermek életének mely szakaszai és mely mögöttes készségek képezik a beavatkozások optimális célpontját.

A szociális kompetencia fejlődését bonyolult jellemezni, mert:

- a) természeténél fogva kontextusfüggő;
- b) a gyermek életének különböző szakaszaiban kialakuló számos releváns folyamat alá van vetve;
- (c) az évek során többféle, esetleg egymásnak ellentmondó módszert találtak ki a gyermek szociális kompetenciájának indexálására.

A szociális kompetencia az egyén értelmezési rendszerét foglalja magában, amely a tapasztalattal és a szituációs igényekkel együtt fejlődő kognitív struktúrákat foglal magában. A szociális kompetencia szempontjából releváns kognitív feldolgozás kulcsfontosságú elemei a belső párbeszéd, az elvárások, az eredmények értékelése és a változatos információfeldolgozási stílusok. A társadalmi

forgatókönyvekben meghatározott kognitív folyamatok aktiválása az információfeldolgozás érettségétől és szervezettségétől, a szituációs igényektől, az aktuális attitűdöktől és mások válaszaitól függ.

Tekintettel arra, hogy a szociális viselkedés tanulható összetevőket mutat, ebből következik, hogy tanítható is, feltéve, hogy a gyerekek megfelelő tanulási tapasztalatokat szereznek. A szociálisan ügyes gyerekek különféle stratégiákat alkalmaznak a bonyolult interperszonális helyzetekben való eligazodásra, például előre látják a lehetséges problémákat, fontolgatják az alternatív cselekvéseket, és felismerik a viselkedések következményeit és ok-okozati összefüggéseiket [14].

A szociális kompetenciát gyakran úgy is értelmezik, mint amely a jártasság több kulcsfontosságú területét is magában foglalja. Ezek közé tartozik a társadalmi normák és értékek elfogadása, az önazonosság erős érzésének kialakítása, az interperszonális készségek elsajátítása, a személyes magatartás társadalmi normákhoz igazításának megértése, hatékony tervek és döntések meghozatala, valamint a kulturális megértés és érzékenység megszerzése. Ez a széles keret arra utal, hogy a szociális kompetencia túlmutat a pusztán társas interakciókon, és magában foglalja a személyes fejlődés, az alkalmazkodóképesség és a kulturális tudatosság szempontjait is. E sokrétű dimenziók elismerésével a kutatók és oktatók jobban kezelhetik a szociális kompetencia összetettségét és az egyének életében betöltött szerepét [30]. A következő szakaszokban a szociális kompetencia ezen összetevőinek mindegyikét ismertetem:

1. Önszabályozás

Tanulmányok kimutatták, hogy az önszabályozás, amely magában foglalja az érzelmek, gondolatok és cselekvések kezelését, szorosan kapcsolódik az szociális, érzelmi kompetenciához. Ennek az az oka, hogy a gyerekek az érzelmi kompetencia képességeit alkalmazzák saját viselkedésük szabályozására. Nevezetesen, az érzelemszabályozás az önszabályozás alapvető aspektusa, amely döntő szerepet játszik a tanulásban, valamint a társadalmi és tanulmányi sikerek elérésében [22].

2. Interperszonális ismeretek és készségek

A kisgyermek számára a szociális ismeretek megszerzése és a szociális készségek elsajátítása jelentős és bonyolult kihívásokat jelent. Miután új társadalmi megértésre és képességekre tesznek szert, meg kell tanulniuk, mikor, hol és hogyan alkalmazzák ezeket hatékonyan. E készségek fejlesztését és csiszolását hozzáértő tanárok segítik, akik megfelelő időpontban útmutatást és oktatást tudnak nyújtani. A kisgyermekkorú pedagógusok számos stratégiával és módszerrel állnak rendelkezésükre a gyermekek szociális ismereteinek és készségeinek bővítésére [36, 242. o.].

3. Pozitív önazonosság

A tanulmányok következetesen közvetett kapcsolatot mutatnak ki a szociális kompetencia és az önértékelés között, amelyet olyan tényezők közvetítenek, mint az affiliatív humor, a depresszió, a túlzott internethasználat, az iskolával kapcsolatos eredmények és az élettel való elégedettség. A legtöbb tanulmány leíró és korrelációs módszertant követ, kevesen alkalmaznak kvázi-kísérleti terveket.

Pozitív és szignifikáns kapcsolat van tehát a tanulók szociális kompetenciája és önértékelése között, jóllehet más változók közvetítésével. Ez azt sugallja, hogy beavatkozásra és képzési programokra van szükség a szociális kompetencia és az önbecsülés javítása érdekében, ezáltal javítva a tanulók oktatási minőségét és társadalmi sikerességét, ami azt jelenti, hogy a szociális kompetencia és az önbecsülés kölcsönösen befolyásolja, és az egyik fejlesztése pozitívan hat a másikra [29, 193. o.].

4. Kulturális kompetencia

A kulturális kompetencia magában foglalja a különböző kulturális hiedelmek és értékek megértését, azok egymáshoz való viszonyát, valamint a különbségek tiszteletét. A szociális és kulturális kompetencia elősegíti a tudatosság, a hozzáállás, a megértés és a szociológiai fogalmak jobb megértését és megértését támogató készségeket. A szociális kompetencia szerves része, mert elősegíti a különböző kultúrájú emberek közötti kapcsolatokat. A szociálpszichológiai fogalmak különböző dinamikákban is értelmezhetők, különösen a kultúrák közötti perspektívából [45]

5. Társadalmi értékek átvétele

A szociális alkalmasság ezen aspektusa olyan tulajdonságokat foglal magában, mint az empátia, a tisztesség, az integritás, a tisztesség, az etikus viselkedés, az elszámoltathatóság, a jólét fenntartása, a szexualitáshoz való hozzáállás és az alkalmazkodóképesség. A kulturális háttér gyakran alakítja a társadalmi értékeket, bizonyos alapvető értékek a kultúrák között egyetemesek, de eltérően hangsúlyosak. Az osztálytermi közösség támogatása magában foglalja, hogy segítjük a gyerekeket felismerni a tágabb csoporton belüli szerepüket, és megérteni a kedvesség, az együttműködés és a mások iránti figyelmesség előnyeit, ami mind a csoportnak, mind az egyéneknek előnyös [36, 242. o.].

6. Tervezési és döntési készség

A fiatalok sok döntést hoznak nap mint nap. Némelyik könnyű, van, amelyik nehéz, mások pedig egyszerűen irritálóak. De mindezek a döntések jó gyakorlat a jövőre nézve, amikor megtanulják, hogyan tudják jobban irányítani az életüket. A legjobb az egészben, hogy amikor a fiatalok elkezdik összekapcsolni a ma meghozott döntéseiket a jövőjükkel (pl. céljaikkal, álmaikkal, családjukkal és karrierjükkel), valójában jobban tervezik, mit szeretnének elérni.

A kutatások azt mutatják, hogy azok a fiatalok, akik megtanulnak jó döntéseket hozni és előre tervezni, jobban teljesítenek az iskolában, kevésbé valószínű, hogy alkoholt fogyasztanak, kevésbé dohányoznak vagy használnak más kábítószerket, és jobban képesek elérni, amit akarnak [44].

3. A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A KÖZÉPISKOLÁBAN KATONA JÓZSEF BÁNK BÁN C. DRÁMÁJA ALAPJÁN

A Bánk bán évszázadok óta a magyar irodalom kiemelkedő alkotásai közé tartozik, és nemcsak a történelmi kontextusával, hanem az emberi karakterek bemutatásával és a társadalmi dilemmák ábrázolásával is gazdag táptalajt kínál az érdeklődő számára. Azonban azt tapasztaljuk, hogy napjainkban egyre inkább kihívás elé állítja a középiskolai tanárokat, hogy hogyan tudják ezt a klasszikus művet úgy beépíteni az oktatásba, hogy releváns maradjon a fiatal generációk számára.

A szocializáció során a tanuló szociális környezetében sajátítja el a társas kapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához szükséges ismereteket és készségeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a későbbiekben a társadalom aktív tagja legyen. A szociális kompetencia fontosságát a legtöbb esetben a környezetben zajló folyamatok eredményei, következményei révén tapasztalhatja az egyén, és a tapasztalatok birtokában alakíthatja ki saját értékrendjét. Mivel a szocializáció egyik helyszíne az iskola, az oktatásban résztvevőknek meghatározó szerepük van a hatékony szocializációs folyamatok irányításában.

A versengés, mint a szociális kompetencia összetevőjének jelentősége aláhúzza annak szükségességét, hogy a tanulók felkészüljenek a versenydinamikára az oktatási környezetben. **Dancsó** [3] kutatása alátámasztja azt az elképzelést, hogy azok a szervezetek a legsikeresebbek, amelyek ügyesek az intenzív verseny és a magas szintű együttműködés egyensúlyában. Ezért társadalmi fejlődésük és jövőbeli sikerük szempontjából kiemelten fontos, hogy a tanulókat felkészítsük arra, hogy hatékonyan navigáljanak mind a versengő, mind a kooperatív forgatókönyvekben. Ezen túlmenően, e két szempont közötti egyensúly előmozdítása javíthatja a szervezeti hatékonyságot és rugalmasságot.

3.1 A Bánk bán c. dráma megírásának körülményei

Szerelem, politika és hatalomvágy a buja középkori dekorációval szemben – ezeknek az elemeknek a kombinációja garantálta minden opera sikerét a 19. században. Európában a történelmi témájú operák uralták a színpadokat, és azokban

az országokban, ahol a nemzetépítés volt a legfőbb közérdek, a történelmet a kortárs politikai harcok politikai szubtextusaként és allegorikus kifejeződéseként használták fel és értelmezték. Magyarországon az 1848-as forradalom bukása után, a „csend évtizede” és a megtorlások idején a színházak a bécsi hatóságok által cenzúrázott, de ugyanakkor megtűrt tiltakozási helyszínek maradtak. Meglepő módon még a Habsburg-uralommal szemben radikális kritikát megfogalmazó operákat is előadhattak. Így került rendszeresen színpadra Erkel Hunyadi Lászlója, amely a Pesti Napló kritikusanak szavaival élve „az abszolutizmus elleni fellegvárává” vált [11, 111. o.].

A forradalom alatt és az azt követő időszakban minden író és költő az elnyomás ellen küzdött. Az Arany János által írt Zách Klára c. mű egy ilyen harcról szóló történet, ballada. Ebben a történetben egy idegen királyné árulja el egyik udvarhölgyét az öccsének. Arany Jánosnál világosan megjelenik, hogy a királyné rossz szándékkal cselekszik, nem hagy teret kétségeknek. Az eredeti balladában a királyné túléli az eseményeket, és a felkelőt büntetik meg. Arany valószínűleg nem látott kiutat ebből a helyzetből, még, ha Katona évtizedekkel korábban is élt már reményben:

„Rossz időket érünk,

Rossz csillagok járnak.

Isten ója nagy csapástól

Mi magyar hazánkat!” [48]

Azon példákról, melyek a magánszféra és a közszféra kifosztását mutatják be, a dráma finom és megható módon tesz említést. A 19. századi kortárs háttérének megjelenítése különösen érdekes, mivel ez az időszak a Napóleoni háborúk utáni politikai környezetet tükrözi, amikor a magyar politikai elit visszavonult a politikai életből. A nemzet és a nemesség nagyrészt elfogadta I. Ferenc császár és király abszolutista uralkodását, és inkább a békés megbékélést és privilégiumaik megőrzését választották. Ennek a politikai passzivitásnak a hangulata határozza meg a Bánk bán történetének háttérét.

Ám, hogy ne fussunk nagyon előre, ahhoz, hogy beszéljünk egy adott mű keletkezéséről, háttéréről, meg kell ismernünk témánk tárgyát. Pontosabban tárgyait, amelyet egy egyszerű, szemléltető rajzzal mutatok be [43]:

Ábra 3. A Bánk bán hierarchia

A darab fő cselekménye a politikai intrikákkal és szerelemmel átszótt tragédia. Bánk, a főhős, a nép vezére, aki az elnyomottakat képviseli, de politikai szövetségeseket is keres. A király, Ottó, és környezete feszültséget okoznak Bánk és köre között. A szerelmi szálak és az árulások bonyolult hálóját vezet a drámai befejezéshez. Figyeljük meg, ki milyen szerepet foglal el:

- Endre a király, akinek szerepe és jellemvonásai nem teljesen kidolgozottak. A nemeslelkűség jellemző rá.
- Myska bán a királyfiak nevelője, Solom mester fia. Az uralkodót és családját védi.
- Solom mester Myska fia, aki szintén az uralkodó és családja védelmét szolgálja.
- Bánk bán a főhős, a nép vezére, aki az elnyomottakat képviseli.
- Melinda Bánk felesége, büszke és határozott nő, aki hűséges férjéhez és erkölcsi tartásához.

- Petur Bánk negatív ellenpólusa, manipulatív és képes az embereket irányítani.
- Tiborc öreg parasztember, Bánk szövetségese, aki a parasztság problémáinak képviselője.
- Mikhál, Simon Bánk körébe tartozó személyek, akik elnyomottak és Bánk támogatói.
- Gertrudiv aktív és elszánt nő, aki sok szereplőt mozgat a darabban, és kulcsszerepet játszik a cselekmény alakulásában.
- Ottó a királyné fia, Gertrudis politikáját támogató személy.
- Biberach Ottó és Gertrudis politikáját támogató személy, aki kettős játékot játszik.
- Izidóra Gertrudis körébe tartozó személy, aki az ész hiányát jelképezi, és romantikus ábrándozásra hajlamos.

De hogyan jutottunk el idáig? 1839. március 23-án mutatták be először a Nemzeti Színházban (akkor még Magyar Színházban) a közel egy évtizeddel korábban elhunyt Katona József Bánk bán című drámáját. A Nemzeti Színház 1837-es megalakulása előtt, a vándorszínház korszakában hét alkalommal próbálkoztak sikertelenül a darab színrevitelével. Egressy Gábor előtt tisztelegve rendezték meg a Bánk bán nyolcadik színrevitelét. Ezen a jelentős estén három nevezetes személy volt jelen a közönség soraiban, akik később megosztották meglátásaikat a produkcióval kapcsolatban. A darabban Melindát alakító Lendvay Márton felesége, Melinda visszaemlékezése szerint a próbák során érezhetően feszült hangulat uralkodott a színészek kudarcot vallottak. Elégedetlenségét fejezte ki Egressyvel a helyzet miatt. Szintén a közönség soraiban volt Széchenyi István, aki személyes naplójában Katona művét „Unsinn”-ként emlegette, jelezve ezzel a téves és potenciálisan káros tendenciát.

A harmadik szemlélő, Vörösmarty Mihály az Athenaeumban fejtette ki kritikai elemzését, rámutatva a dráma dramaturgiai hibáira, különös tekintettel a két főszereplő ábrázolására. Vörösmarty Gertrudis karakterét homályosnak és nehezen megfoghatóknak találta, Bánkot pedig a drámai mélység hiánya és a passzivitás

ábrázolása miatt bírálta. Megállapította, hogy hiányzik a karakter által elkövetett merész és erkölcsileg súlyos cselekedetekhez szükséges határozottság [13, 97. o.].

Az irodalom világában sokáig nem értékelték kellőképpen Katona József Bánk bán című drámáját. Az 1850-es évek végén Arany János kezdte felfedezni értékeit. Arany tanulmányát azért hagyta félbe, mert Gyulai Pál akadémiai székfoglalóját tervezte a Bánk bánról és szerzőjéről. Arany félbehagyott tanulmánya mégis kiváló teljesítmény, és az általa adott értelmezés több mint egy évszázadon át meghatározta a műről való gondolkodást. A kritikák és elemzések, mint például Gyulai Pál, Péterfy Jenő, Beöthy Zsolt, Barta János, Horváth János és Waldapfel József munkái, valamint napjaink értékelései, például Csetri Lajos vagy Sütő József, gyakran hivatkoznak Arany gondolataira. Az Arany által felvázolt tragikus értelmezés, mely szerint Bánk bán tévedése nem az alattomos cselekvésben rejlik, hanem a cél elvetésében, hosszú ideig meghatározó maradt a dráma értelmezésében. Az Arany által megfogalmazott értelmezés szerint Bánk tragikuma abból fakad, hogy hibásan gondolta azt, hogy Gertrudis bűnös volt. Arany és utódai a dráma csúcspontját a V. felvonásban látják, amikor Myska bán jelenti be Bánknak, hogy Gertrudis ártatlan. Azonban ez a pillanat nem minden értelmezés szerint egyértelmű, és néhány kritika szerint ennek a jelenetnek az értelmezése több figyelmet igényel a dráma kontextusában és karaktereinek viszonyrendszerében. A színpadi hatás szempontjából Arany és utódai hajlamosak voltak átlépni bizonyos mozzanatok, ami hátrányos lehetett a mű egészének megértése szempontjából [1, 36. o.].

Fontos megemlíteni e tekintetben Bárány Boldizsár Bánk bán rostája című bírálatát, amely a dráma első kritikai értékelése volt. Kritikájában hangsúlyozza a mű „épületjének” arányos és „proportionált” szerkesztését, amely klasszicista dramaturgiai elveknek felel meg. Bárány hangsúlyozza az idő és hely egységét, idézve: „*A helynek egysége (Loci unitas) bámulásra-méltóképpen megtartva van mindenütt*”. Kiemeli Petur karakterének jellemzését az „Ah” és „Oh” felkiáltásaira való figyelemmel, ugyanakkor kérdéseket vet fel a „*Trágosz méltóságával*” való összeegyeztethetőségéről, mert az ilyen jellegű kifejezések szerinte nem illenek a tragikus méltósághoz, amely a klasszicizmus jellemző követelménye. A „*classicus*

íróknak munkái megtisztítva vannak ettől” – mondja Bárány, hangsúlyozva, hogy a tragikum méltósága az író munkájának alapvető eleme kell, hogy legyen, és nem egyeztethető össze az efféle jellegzetességekkel [6, 1130. o.].

A kezdeti bírálatok és értékítéletek ellenére a Bánk bán öröksége megmaradt, többek között Arany Jánoshoz hasonló személyek éleslátó elemzésének köszönhetően. Arany Bánk tragikus téves megítélését és végső megváltását kiemelő interpretációja generációkon át formálta a tudományos diskurzust. A darab karakterábrázolása és drámai mélysége körül zajló viták azonban aláhúzzák annak tartós jelentőségét és összetettségét.

3.2 A Bánk bán c. dráma szerepe az egyén nemzeti, politikai tudatosságának nevelésében

Tágabb perspektívából tekintve, mi, mint egyének gyakran szembesülünk személyes kihívásokkal az életünkben. Ezek a kihívások a csapások különféle formáiban nyilvánulhatnak meg, az egészségügyi problémáktól a feszült interperszonális kapcsolatokig. Személyes életünk elkerülhetetlenül keresztezi a nehézségek és a kiszolgáltatottság pillanatait, ahol a magánélet létünk kényes aspektusává válik. Ezzel párhuzamosan az egyének a közéletbe is belemerülnek, hiszen tágabb közösségek, nemzetek és a globális társadalom szerves tagjai.

Annak ellenére, hogy Katona József azt állította, hogy drámája, a Bánk bán, nem tartalmaz vagy közvetít szándékos aktuálpolitikai témákat, mi mégis úgy gondoljuk, hogy igenis rendelkezik ezzel a tartalmisággal. Hiszen, bemutatja az uralkodó személyt, bemutatja az uralkodó által választott politikai elit személyiségét, bemutatja közvetlenül Petur bánékon keresztül a politikai elit morálját, természetét, törekvéseit, és átlátható, szinte festői képet rajzol elénk az idegen politikai érdekek meglétéről egy országban. Megmutatja, hogy azok mennyire veszik figyelembe a nemzet szükségleteit, képesek-e arra, hogy felismerjék a hiányosságokat saját hatalomvezetésük alatt. E szempontok szétboncolása elengedhetetlen a fiatalok gondolkodásának formázásához.

Katona drámája mesterien ábrázolja a személyes- és közélet kettősségét. A két birodalom közötti konfliktus bonyolultan bontakozik ki az elbeszélés során, rávilágítva arra, hogyan léteznek egymás mellett a szereplők életében. Ez a feltárás mélyen összecseng a szociális kompetenciával foglalkozó kortárs kutatásokkal, amelyek aláhúzzák a személyes és a nyilvános szférában való hatékony navigáció jelentőségét.

Bánk karaktere a drámában mind hősszerelmes, mind drámai hős megítélés alá esik. Az ellentmondások, amik nem oldódnak fel, hanem újabbakat okoznak, ékes bizonyítékai a darab színházi történetének. Amikor végre színpadra kerül, játéktípusa szélsőséges romantikus gesztusokkal, széles mozdulatokkal és drámai mondatokkal tűnik ki. Ennek következtében Bánk karaktere háttérbe szorul, helyet adva más, kevésbé fontos szereplőknek, különösen Peturnak, a legromantikusabbnak.

Gyakran előfordul, hogy Bánk a hősszerelmes szerepbe sorolják, ami elnyomja azokat a jellemzőit, amelyeket a klasszikus drámaírás öltöztetett rá, mint például a töprengés, a gondolkodás, a Hamlet jellegű árnyalatok. Ez a hagyomány, ami a tévedésen alapul, hozzájárult ahhoz, hogy a Bánk bán avítt, unalmas és kötelező értelmiségi olvasmánnyá vált, amelyre inkább emlékműként, mint élő műként tekintenek. Ezért érdemes lenne újraértelmezni és mélyebben megérteni Bánk karakterét és a dráma jelentőségét, hogy újra felfedezzük az élő művészi értékét és az örök érvényű üzeneteket, amelyeket hordoz [6, 1131. o.].

Toldi Ferenc a Bánk bánról szóló tanulmányában kritikusan fogalmaz a darabban megjelenő jellemekeket illetően. Hibásnak tartja a jellemekek koncepcióját: Bánkról azt írja, hogy „egy habozó személy, aki még a feleségének sem hisz”, egy politikai Hamletnek értékeli, aki elhatározatlansága miatt örökös passzivitásra van kárhóztatva, de ennek a hátterét (a bizonytalanságnak, habozásnak) Katona reálisan megadja, amikor a következő szavakat adja Bánk szájába: *„Szedd rendbe, lélek, magadat és szakaszd / Szét mindazon tündéri láncokat, / Melyekkel a királyi székhez és / A hitvesedhez, gyermekidhez, oly / Igen keményen meg valál kötözve!”* (9, 41. o.)

Tehát Bánk maga mondja, hogy tündéri láncok tartják őt fogva, ami az objektív ítélőképességében akadályozhatja, ezeket kell neki elszakítania.

Ez a monológ különösen fontos, mivel a dráma magját hordozza magában, és betekintést enged a karakter lelkébe, ahogyan az őszinte lényét mutatja be, a személyiség alapjainak őseredeti voltát megidézve. Ez a jelenet egyfajta alapvető meghatározó erővel bír, amelyet az élet legnagyobb kihívásaiban is fel kell ismernünk és el kell fogadnunk. Bánk karaktere visszavonul lelkének legmélyebb tartományaiba, megszabadulva minden külső köteléktől, legyen az a család, a társadalom vagy azok, akikhez kötődik. Most már nem a nádori hatalom, a férj vagy az apa szerepében lép fel, hanem egyszerűen csak emberként akar cselekedni. Ezzel a lépéssel feladja a nagyurak szerepét, és az egyszerű emberiség lényegére összpontosít [16, 4. o.].

Akik elolvasták a drámát legalább egyszer, azoknak nagyon ismerősen csenghet az a mondat, amely így hangzik: „*Ott a haza, ahol a haszon*”. A kijelentés sokak számára felháborító, és még, ha erősen ellenkeznek vele, e szerint élnek. Ki merne elítélni valakit, aki jobb anyagi helyzetre és életmódra törekszik? Annak ellenére, hogy a morál törvényei szerint az egyéni érdekek nem helyezhetők a nagyobb, kollektív érdek elé, olyan sokan elvetették ezt az elvet, hogy kihívást jelent azt érvényesíteni.

Ennek kapcsán Gajdics Ottó így fogalmazott: „...*hogy nagyobbra cseréljem az autóm, távolabbra utazzak nyaralni, puccosabb helyeken páváskodjam a méregdrága cuccaimban, vagy inkább azon kellene sürgölődnöm, hogy legalább nemzettársaink között kialakítsuk az anyagiak elosztásának egy igazságosabb rendszerét...*” [4].

Katona József drámája szemléletesen ábrázolja a perifériára szorult, elszegényedett és kizsákmányolt lakosság kétségbeesését. Bánk féltékenysége és férfias felháborodása közepette pedig figyelmen kívül hagyja Tiborc siránkozását.

A bármi áron profitot hirdető hangok felerősödnek. Mégis aláássák saját alapjaikat, mert a körülöttünk lévő világ mélyreható átalakulásokon megy keresztül. A hatékony kormányzás szükségessé teszi az ország jólétének előtérbe helyezését. Időnként olyan döntéseket kell hoznunk, amelyekkel látszólag feláldozzuk a személyes haszonszerzést, de ehelyett nagy hasznot hozunk közösségünknek. Ez

Bánk tragikus sorsa, és Endre királyé is. Felcsendül a darab időtlen üzenete: A haza mindenekelőtt. Gazdagok vagy szegények, ennek az elvnek kell vezérelnie mindenkit.

Ahhoz, hogy ezt az alapelvet érvényesíteni tudjuk kulcsfontosságú a szociális kompetencia fejlesztése, hiszen az, olyan készségeket és képességeket foglal magába, amelyek elengedhetetlenek a sikeres interakcióhoz és alkalmazkodáshoz egy társas környezetben. A kutatások bizonyítják, hogy a magas szociális kompetenciával rendelkező egyének olyan területeken mutatnak jártasságot, mint az érzelmi intelligencia, a kommunikáció és a konfliktusmegoldás [26, 3. o.]. Fontos megjegyezni, hogy a szociális kompetencia túlmutat a pusztán interperszonális készségeken, és magában foglalja a társadalmi normák, értékek és felelőségek megértését.

A személyes kihívásokkal összefüggésben az erős szociális kompetenciával rendelkező egyének rugalmasságot és adaptív küzdési stratégiákat mutatnak. Jobban fel vannak készülve arra, hogy eligazodjanak a nehéz helyzetekben, támogatást keressenek a közösségi hálózatról, és a csapások közepette is jól érzékelik magukat [19, 292. o.]. Ezenkívül a szociális támogatás döntő szerepet játszik a stressz negatív hatásainak puffereálásában és a pszichológiai alkalmazkodás elősegítésében a nehézségek idején [34, 148. o.].

A közélet kihívásai, mint például a társadalmi elvárásokban való eligazodás és az állampolgári részvétel, szintén magas fokú szociális kompetenciát igényelnek. Az egyéneknek rendelkezniük kell azokkal a készségekkel, hogy hatékonyan kommunikáljanak, együttműködjenek másokkal, és képviseljék saját igényeiket és érdekeiket a szélesebb társadalmi rendszerekben [27, 1074. o.]. Az erős szociális kompetenciával rendelkező egyének nagyobb valószínűséggel tanúsítanak proszociális viselkedést, és pozitívan járulnak hozzá közösségeikhez [31, 717. o.].

Katona közfeladatról és az egyéni érdek közötti feszültségről vallott nézete a Bánk bánban összecseng az egyéni autonómia és a társadalmi kötelezettségek korabeli kérdéseivel. A szereplők egymásnak ellentmondó hűséggel és morális dilemmákkal küszködnek, kiemelve a személyes szükségletek és a szélesebb

társadalmi felelősségek közötti egyensúlyban rejlő kihívásokat. Ez arra kell, hogy ösztönözzön bennünket, hogy elgondolkodjunk az etikus döntéshozatal fontosságáról, valamint a személyes cselekvés és a társadalmi kontextus közötti kölcsönhatásról.

3.3 A Bánk bán c. dráma szerepe az egyén társadalmi felelősségtudatának nevelésében (TIBORC)

A Bánk bán című dráma fontos szerepet tölt be az egyén társadalmi felelősségtudatának nevelésében, mivel általános érvényű üzeneteket hordoz a társadalmi igazságosságról, erkölcsről és felelősségről. Az egyén társadalmi felelősségtudatának nevelése azonban nem csupán egyetlen mű, hanem az oktatás, a kultúra, és a társadalmi normák általános kontextusában is fontos.

Az egyén társadalmi felelősségtudatának nevelése olyan érték, amely hozzájárul a társadalmi összhanghoz, az emberi jogok tiszteletéhez és a közösségi jóléthez. A társadalmi felelősségtudat azt jelenti, hogy az egyén felismeri és elfogadja a felelősségét más emberekkel, a közösséggel és a környezettel szemben, és aktívan részt vesz a közösségi életben, hogy elősegítse a pozitív változásokat. Az egyén társadalmi felelősségtudata olyan alapvető érték, amely segíti az embereket abban, hogy empátiát tanuljanak, elfogadják a különbségeket, és segítsenek a társadalmi igazságosság és egyenlőség előmozdításában.

Tiborc a jobbágyok közül kiemelkedő jelentőségű szereplő, aki egyben az idealizált, nemeslelkű jobbágy képviselője. Az olvasó, ahogyan összeköti a szálakat, hamar rájöhet, hogy a karakter a korabeli társadalmi rendszerben rejlő feszültségeket és az elnyomás elleni harcot szimbolizálja. A Tiborc által képviselt büszkeség és méltóság a jobbágyok társadalmi felemelkedésének vágyát és lehetőségét hangsúlyozza. Az ő karaktere fontos szerepet játszik a dráma fő konfliktusainak kialakításában és előmozdításában, amolyan katalizátor, és jellemének nemeslelkűsége és büszkesége olyan erkölcsi példát jelent, amely más karakterek számára is inspirációt nyújthat, hiszen állhatatosan kiáll az igazság és az erkölcsi elvek mellett. Nem csupán egyéni szinten fontos, hanem szimbolikus jelentősége is van. Tiborc a paraszti osztály küzdelmét és emberi méltóságát képviseli, amely az őt körülvevő társadalmi rendszerben nem tud kibontakozni és szabadságjogait sem tudja érvényesíteni.

Tiborc szerepén belül a szociális kompetencia fejlesztéséhez hozzátartozik az, hogy megértsék az emberek, hogy ha egy ember ledolgozta az egész életét, az állam

javára dolgozott, nem volt korrupt, betartotta a rá rótt kötelezettségeit, akkor nyugdíjasként (ráadás, ha még beteg is), szociális ellátásba kell részesülnön – ez neki jár. Sajnálatos módon, úgy ahogy abban az időben, úgy ma sem látunk e téren javulást, elsősorban az elmaradott országokban. Tiborc azért kiemelkedő szerepű karakter, mert az ő nyomorúságán keresztül arra neveljük a tanulókat, hogy lássák a szociális igazságtalanságot, annak okát, és hogy ők, mint tudatos polgárok, ezt a szociális igazságtalanságot ne engedjék meg. A felnövekvő generációnak nem szabad eltűnnie az egyéni és társadalmi igazságtalanságokat.

Akár a rideg realizmus, akár a megrendítő allegória szemüvegén keresztül, Katona írása arra ösztönzi az olvasókat, hogy érezzenek együtt azokkal, akiknek hangját gyakran elhallgattatja a politikai korrupció és a gazdasági egyenlőtlenség fülsiketítő üvöltése. A Bánk bán arra készíti bennünket, hogy átgondoljuk az ilyen elnyomó rezsimek alatti élet tágabb vonatkozásait. A szegények által átélt közvetlen szenvedésen túl mély társadalmi és erkölcsi következményei is vannak az ilyen rendszereknek, hiszen azok a társadalom minden területét áthatják. Megrendül az állami és az igazságszolgáltatási intézményekbe vetett bizalom, a korrupció elfogadottá válik, ami végeredményben az egész társadalmat passzív letargiába taszítja.

A nemzeti eszme további elemzése során fontos kiemelni egy jelentős karaktert, Mihál bánt. Ő a bojóti, spanyol menekültek egyik tagja, testvére Melindának és Simonnak. Mihál különlegessége abban rejlik, hogy kiemelkedik a többi szereplő közül, amikor Gertrudis elé állva határozottan megfogalmazza a magyar nemzeti sérelmeket. Állítása szerint:

„...Nézd - így fogok beszélni. Nem vagyok

Magyar, tehát nem is gondolhatod,

Hogy részrehajlás vagy haszon beszél

Belőlem: oh add vissza híveidnek

Azt, mit elraboltál... ” (9, 101. o.)

Mihál megfogalmazása hangsúlyozza a nemzetközi szolidaritást és az igazságosság fontosságát. Egy olyan karakter, aki nemzetisége ellenére is képes

azonosulni a magyar nép szenvedésével és ezért követeli a jogosultságok visszaadását. Ez a monológ nemcsak Mikhál jellemét és elköteleződését mutatja, hanem a darab fontos témáját is kiemeli: a hűség és a becsület fontosságát a politikai és társadalmi viszonyok között.

3.4 A Bánk bán c. dráma hatása az egyén cselekvőkészségének aktivizálására

A darab az emberi lét mélységeibe nyúl, a sötétséget nem a fény pusztai hiányaként ábrázolja, hanem a lét olyan állapotaként, ahol a világosság megfoghatatlan. Minden jelenet zárt térben bontakozik ki, sötétségbe burkolózva, kevés külső megvilágítást biztosítva. Az éjszaka megnyugtató csendje helyett ez a sötétség gátolja a tisztán látást, árnyékot vetve minden interakcióra és döntésre.

Mindannyian hallottuk már az ikonikus mondatot, amely még az olvasót is felébresztheti és talpra állíthatja; azt a mondatot, amely arra készíthet, hogy tegyünk is valamit: „*Bánk, ébreddezz; mert meglópattatik Bánk!*” (9, 23. o.)

A „meglópattatik Bánk” itt pont arra utal, hogy Bánkot megtámadják, de leginkább a becsületét, hatalmát vehetik el tőle. Ez a rész inkább a magánemberre utal, az egyéni sorsára. Helyzetében mindkét aspektus fontos lenne, mivel mind a közszereplői, mind pedig a magánemberi identitása veszélybe kerül. Azonban a főszereplő karaktere és a dráma fő üzenete miatt, Bánk közszereplői mivoltának elvesztése, politikai megsemmisítése nagyobb csapás lenne, hiszen ez az esemény határozza meg a dráma fő cselekményét és mondanivalóját.

Petur meghiúsult terve, amelyet Bánk váratlan kérésére hiúsított meg, sarkalatos momentumként jelent meg az elbeszélésben. Tiborc eleinte képtelen döntéseket hozni, később azonban magára vállalja Somának, Bánk fiának a gondozását. Melinda tragikus módon passzív szemlélőjévé válik a korai halálához vezető eseményeknek. Ottó útját mások mesterkedései határozzák meg, és menthetetlenül Melinda, vágyai tárgya felé vezetik. A bojótiak, mint a kiközösített spanyolok, a körülményeik között csekély cselekvési lehetőséggel rendelkeznek.

Eközben a király döntéshozatala más fordulatot vesz a darab lezárása felé, mivel külföldi hadjáratba kezd.

A kapcsolatok terén a kommunikáció hiánya rejtett konfliktusforrásként jelenik meg. Bánk és Tiborc párbeszéde továbbra is megfoghatatlan, mindannyiukat magánügyei foglalkoztatják. Bánk és Petur hasonlóképpen nem kommunikál, a hűség és az ellentmondás ellentétes álláspontját képviselik. Bánk és Gertrudis konfliktusa a párbeszéd hiányából fakad, köz- és magánéleti sérelmeik összefonódnak. Gertrudis, aki tehetetlennek érzi magát a király távollétében, durva szavakat vág a hívekhez: *„Hogy nem lehet Solon s Lycurgus - asszony!”* (9, 87. o.)

Gertrudis és Melinda – mindketten odaadó feleségek, de kettőjük között feszült a kapcsolat. Melinda Gertrudis elleni vádjai mélyen gyökerező haragról és árulásról árulkodnak:

*„Veled, koronák bemocskolója!
Aki megloptad királyi férjedet, - kitépted
kezeből a jobbágyi szíveket,
árúba tetted a törvényt - nyomád a
nyomorúltakat, - mártírrá tetted az
erkölcsöt és testvéri indulatból
egy szennytelen nyoszolyának eltörése
végett, királyházban bordélyt nyitottál.”* (9, 97. o.)

Tragikus módon a Bánk és Melinda közötti félreértések az egész dráma folyamán megoldatlanok maradnak, ami a bizalom és a kommunikáció megbomlásához vezet. Bánk tehát a tragikus hőse ennek a darabnak, egy olyan személy, akit nem motivál a hatalomvágy, aki számára a hatalom nem jelent mást, mint a közjóért való felelősségvállalást. Egyszerre jellemző rá az istenfélelem, a hazaszeretet, a királyhűség, a méltóság és a magánélet szentsége. Az utóbbi a szerelem, amit Melinda iránt érez, a hűség, és ott van a felelősségtudat, amit hazája iránt is visel, valamint a szociális érzékenység, hiszen azért volt országos körúton, hogy felmérje az országban való állapotokat. Mikor hazatér, ő maga mondja: *„Nagy - nagy, ami fenn forog játékon: a haza és Melinda.”* (9, 18. o.)

Az ő tragédiája az, hogy nemzetisége nevéen, családjá nevéen esett sérelem által az önbecsülésében érte őt súlyos csapás, amiért Gertrudist hibáztatja:

*„Ha tízszer, harmincszor megölt,
ha kincsemet rabolta el, ha széjjelszaggatta gyermekimet, feleségemet -
még tán megengedhettem volna; de
ő jónevét ölé meg nemzetemnek
rút öccse által, s a feláldozott
becsületet kiűzte udvarából.”* (9, 135. o.)

Endre király az egyetlen a dráma végére, aki döntésképes. Bánk és Endre nem egyenlő felek (úgy, mint Bánk és Melinda). Endre áll a hierarchia élén, és alakja nem árnyalt, egy célja van visszatérése után, hogy ezt a hierarchiát helyre tudja állítani: *„Így magam büntetni nem tudtam - nem mertem is”* (9, 148. o.)

Látva az udvar rossz helyzetét nem hoz elhamarkodott döntéseket vagy ítéleteket, elszakítja a Gertrudishoz kötő szálakat: *„Magyarok! Előbb mintsem magyar hazánk - előbb esett el méltán a királyné!”* (9, 148. o.)

Bánk a kegyelemért cserébe eltűnik a színről, a jövő a sok kis senkié (Szolom, Miksa), a hierarchia rendezi a sorait, a király kisszerűsége pedig felnagyítja Bánk tragikus személyét, akinek tragikus nagysága az, hogy a hierarchia zárt világából nem tudott kiszabadulni. Endréhez való hűsége annyit jelentett, hogy magát le kellett fokoznia, élettervét nem tudta megvalósítani és nincs is számára katarzisz. Így semmisül meg közéleti és magánemberként is [50].

A dráma egyik fontos tanúsága, hogy tudatosítani igekszik, hogy minden embernek kell, hogy legyenek jogai és azokat érvényesítenie is tudni kell.

3.5 A kutatás részletei

Kutatásomat a Csapi 2. sz. Széchényi István Középiskolában végeztem, kétnyelvű közegben. Az általam választott elemzési módszerrel az volt a célom, hogy megértessem a tanulókkal a szépirodalom egyéni, társadalmi-politikai jelentőségét,

hatását. A gyerekeknek érezniük kell azt, hogy az irodalmi alkotás, bármelyik korszakban is íródott, jelen korunkban is aktuális.

Fontos volt számomra, hogy a gyerekek olyan kérdéseken gondolkodjanak el, amelyek az ő életükben is meghatározó szerepet játszanak.

A munkámat segítők, azaz 18 diák 50%-a nő volt, míg szép egyenlő arányban ugyanúgy 50%-a férfi, 15 és 16 életkorúak. Az alábbi táblázat az iskola adatközlőiről tartalmaz információkat, az összefoglalót lásd a 2. táblázatban.

Táblázat 2. Résztevők adatai

<u>Nem</u>	<i>Résztevők száma (18)</i>	<i>Százalék (%)</i>
10. osztály		
Nő	9	50%
Férfi	9	50%
<u>Életkor</u>		
15 éves	2	11%
16 éves	16	89%
<u>Intézmény</u>	Csapi 2. számú Széchenyi István Középiskola	100%

A felmérés előtt szükségesnek tartottam egy rövid beszélgetést folytatni a választott osztály magyar nyelv és irodalom tanárnőjével. Ezáltal meg tudtam érteni az osztály dinamikáját és azon tényezőket, amelyek befolyásolhatják a diákok tanulmányi teljesítményét és érdeklődését. A válaszok átfogó képet adtak az osztály összetételéről, beleértve olyan témákat, mint a tanulók családi háttere:

Megkérdezhetem, hogy milyen ezeknek a tanulóknak a szociális/családi háttere? Ön szerint ezeket érdemes figyelembe venni, ráhatással vannak-e tanulmányaikra? Inkább reál vagy humán beállítottságú többségük?

„Túlnyomórészt az osztályban szociálisan kiegyensúlyozott családból származnak a diákok, körül-belül az egyharmada pedig hátrányos családi háttérrel rendelkezik, azonban úgy gondolom, hogy nem ez határozza meg azt, hogy érdeklődnek-e a tanulás vagy az irodalom iránt, hanem a jellemük, az ambícióik. Ami pedig érdeklődési köreiket illeti úgy általában, két tanuló van a társaságban, akik szeretik a reál tárgyakat, a többiek inkább humán beállítottságúak.”

Mit gondol általánosan a diákokról (tehetségesek? gyengék vagy erősek?)
Mennyire összetartóak, így osztályon belül?

„Mindannyiójuk tehetséges valamiben, de ez nem feltétlenül a tanulás. Van közöttük jó futballista, tehetséges grafikus, hétvégeként már dolgozó tanuló. Pár diák van, aki a továbbtanulásban látja a jövőjét, aki már tudja például, hogy pszichológia szakra szeretne menni, ők szorgalmasan is tanulnak, különórákra járnak. Ha magát az osztályt nézzük, eléggé széthúzóak, mivel két külön osztályból lett egy, és már első osztálytól ellentét volt az A és B csapat között, reméljük ez még változik. Alapjában véve mindenkinek megvan a saját köre, de ha valami probléma van, valakit bántanak, ki tudnak egymásért állni.”

Az is fontos volt, hogy megtudjam, mennyire értették és érdeklődtek a Bánk bán című mű iránt, így a velük való beszélgetésem során már tudtam, milyen mértékben tudom bevonni őket és mennyire releváns számukra az általam vizsgált témakör:

Értették-e a gyerekek Katona József Bánk bán című művét? Voltak, akikről biztosan meggyőződött, hogy elolvasták?

„Voltak, akik megértették, és érdeklődtek a téma iránt, mert egy valóban érdekes történetet foglal magába a dráma, de voltak olyanok, akiket nem igazán érdekelt. Sajnos, egyik diák sem zavartatta magát eléggé a Bánk bán kapcsán ahhoz, hogy el is olvassák az egész könyvet, így annyit tudnak belőle, amennyit én megtanítottam nekik és amennyi részletet felolvastattam velük.”

A tanárnővel való egyeztetés után már hatékonyabban álltam hozzá a tanulók válaszaihoz, s az előre elkészített kérdőívem alapján könnyen haladtam a

témakörökkel. Kellemes csalódás volt véleményüket hallgatni, mert nagyon éretten közelítették meg a kérdéseket, ezért egyszerű dolgom volt velük.

Olyan beszélgetésindító kérdésekkel bombáztam őket, amelyek tisztázása kihagyhatatlan volt a dráma megértéséhez. Szó volt az empátiáról, az egymáshoz való viszonyulás hatáiról, a toleranciáról, az igazságosságról, a döntéshozatalról és a személyes és társadalmi szerepekről. Az empátia, és az egymásért való kiállás szükségességét Tiborc alakja is tisztán bemutatja: „Szép pénz, de adhatsz-é mindenik szűkölködőnek” (9, 77. o.)

A rövid feleletes válaszokat az alábbi táblázatba foglaltam (Táblázat 3-4), számszerűsítve érthetőbbek és átláthatóbbak az adatok:

Táblázat 3. Válaszok (társadalmi kérdések)

Téma	Határozottan	Nem annyira fontos	Elég, ha egyben tartja az országot, a többi nem az én dolgom
Politikai vezetők becsületességének fontossága	83,3% (15)	0% (0)	16,7% (3)

Táblázat 4. Válaszok (társadalmi kérdések)

Kérdés	Mert segít megérteni mások érzéseit és szükségleteit	Mert segít elkerülni a konfliktusokat	Mert könnyebb manipulálni másokat	Nem tudom
Miért fontos az empátia az emberi kapcsolatokban?	72,2% (12)	27,8% (5)	0% (0)	0% (0)
Hogyan viszonyulnál ahhoz, ha valaki	50% (9)	38,9% (7)	5,6% (1)	5,6% (1)

bántalmazna egy másik diákot az iskolában?				
--	--	--	--	--

A továbbiakban a fókusz már a politikai témákon volt, mindeközben elkerülve az aktuálpolitikát, igyekeztem megértetni a diákokkal a mindenkori társadalmi-politikai problémák helyes értelmezésének fontosságát.

Jónak tartjátok a szavazást?

„Nem mindig, attól függ, hogy milyen emberek közül kell választani.” (16 éves, fiú)

„Jónak tartom a szavazást, mivel a nép kiválaszthatja azt az embert, akit jónak tart az uralkodásra.” (16 éves, lány)

„Én nem szavazok, nem is fogok, ezért nincs véleményem.” (16 éves, fiú)

Szerintetek a nép mennyire ismeri azt az adott politikai személyt, akit megválasztanak?

„Sokszor nem ismerik az emberek, nem látnak át ezen a személyen, pedig fontos az, hogy a nép megismerje az uralkodót, hogy tudják milyen ember és hogy amit mutat ne csak kétszínűség legyen” (15 éves, lány)

„Nehéz megismerni azt a személyt, akit megválasztasz, hogyha személyesen ismered őt az megkönnyebbíti a dolgot” (15 éves, lány)

Mi segítené a népet abban, hogy jobban megismerje a vezetőt?

„A vezetőnek jótékonykodnia kell, fel kell vennie a kapcsolatot a néppel. Iskolákba, óvodákba, árvaházakba látogatni, részt venni szociális eseményeken, ezt mind azért, hogy az emberek jobban megismerjék őt és biztosak legyenek abban, hogy az a személy jó ember és megfelelő egy vezetői pozícióra.” (16 éves, lány)

„Szükséges, hogy megismerjük, akit megválasztunk akár egy találkozással, ha a vezető „néplátogatást” szervez. Szerintem egy tisztességes vezető arra törekszik, hogy a népe megismerje őt és hogy megbizonyosodjanak arról, hogy igenis jó vezető lenne.” (16 éves, fiú)

„...*hogy azt a bizonyos politikai személy megismerje a nép az nem csak a nép feladata, hanem nagy részben a politikai személy feladata! Ismerkedés a néppel, és a saját gondolatai, feladatai megosztása az országgal kapcsolatban. Ilyeneket kell megmutatnia magából annak a bizonyos személynek, utána pedig a nép dönt arról, hogy fognak ezzel a személlyel szimpatizálni vagy sem.*” (16 éves, fiú)

Szerintetek egy adott népnek kell, hogy legyen beleszólása a politikai döntéshozatalba?

„*A népnek bele kell szólni a politikába, mert a nép érzi a változtatásokat vagy új törvényhozást*” (16 éves, fiú)

„*A népnek határozottan kell, hogy legyen beleszólása a politikai választásokba. Hiszen a politika önmagában is a nép jólétéről és az ország egybetartásáról kéne, hogy szóljon.*” (16 éves, lány)

Azt is megkérdeztem, hogyan képzelnek el egy vezetőt, tehát milyen emberi tulajdonságokkal kell rendelkeznie ennek a bizonyos elnöknek, s leginkább olyan szavakat hallottam, mint a *lelkiismeretes, becsületes, megbízható, adakozó, tisztességes*, összefoglalva, egy olyan uralkodót írtak le, akinek mindig a nemzeti érdek az első, aki a nép javát nézi, valamint egy olyan megbízható politikai körrel rendelkezik, akikre számíthat, és akik nem vezetik őt félre. Itt utaltunk is arra a jelenetre, amikor Endre külföldi hadjáratra megy, így az országot Bánk irányítására bízta. Bánk is, mint erkölcsös, nemes politikai egyén, országon belüli látogatásra indul, hogy megnézzék, hogyan is, milyen körülmények között él a nép: „...*Bejártam az / Országot és mindenfelé csak az / Elbúsulást találtam...*” (9, 115. o.).

Ezek rátértünk a Bánk bán szereplőire, hiszen beszélnünk kellett a szereplők jelleméről, azok cselekedeteiről.

Arra kértem őket képzeljék el, hogy a tárgyalt dráma szereplői és mondják el, hogyan reagálnának, ha valaki igazságtalannak tartaná a király döntéseit. Erre a csoport 72,2%-a (azaz 13 ember) állította, hogy megpróbálnák megérteni az álláspontját az illetőnek, majd ismertetnék saját nézőpontjukat. Három ember szintén őszintén vallott, ők nyíltan vitatkoznának vele és két ember maradt, akik inkább a háttérbe szorulnának ilyen helyzet esetén, ugyanis egyikük *hallgatna és nem szólna*

bele a vitába, a másik diáknak pedig semmilyen esetben sem lenne véleménye erről a témáról.

Bánk helyzetébe bele tudták magukat helyezni, tragikusnak és szomorúnak könyvelték el a sorsát, és a tanulók többsége bevallotta, szerintük fölöslegesen áldozta fel magát a karakter a nemzetért, hiszen ráment a családjára, neve pedig be lett piszkolva.

Előkerült Biberách alakja, a hozzá hasonló önző, képmutató emberek előfordulásának gyakoriságáról (a nagyhatalmak körében) és az ezzel járó problémákról kérdeztem őket, akinek a híres mondatán – *„Ott a haza, hol a haszon”* (9, 28. o.) – nagy dilemmába estek a diákok:

„Sajnos sok az ilyen ember, de még nagyobb veszélyt jelentenek olyankor, amikor az irányítók között vannak” (16 éves, fiú)

„Biberáchból sok van. Egy részből meg lehet érteni az ilyen embert, mivel mindenki szeretne magának jó életet, de nem jó, ha valakit meg lehet venni pénzért.” (16 éves, fiú)

„Ha nagyon korrump az ország, nagy eséllyel lesznek olyanok, akik beárujják az országukat egy kis pénzért, de ha a vezető tiszteli a népet és a nép kéréseit követi, kis esély lesz az ilyenre. Óriási gond az, ha az ország vezetője mögött ilyen gonosz, kapzsi emberek állnak, az ilyenek bepiszkolják magát a vezetőt és az országot is.” (16 éves, lány)

A tanulók erről a kérdéstről is egyöntetűen vélekedtek, s bár nem voltak teljesen egyformák válaszaik, a lényeg mindenkinél ugyanaz volt – vagyis, tisztán látták a rosszat, és a dráma megbeszélése után összekötötték a szálakat:

„Szerintem gyakori az ilyen emberek jelenléte a nagyhatalmak körében, valahol több, valahol kevesebb, de ugyanolyan nagyságú gondot jelent mindenhol, mivel csak saját érdekeiket nézik. De biztos vagyok abban, hogy nemsokára ilyen már nem lesz, mivel nem tud ez folytatódni végtelenül, mindenki egyszer visszakapja azt, amit adott, pont ahogyan Biberáchot.” (16 éves, lány)

A kutatás egyik kulcskérdése: Milyen változásokat láttak/vettek észre a diákok saját társadalmi valóságukban a dráma megismerése után?

„Bár az volt a feladat, hogy ne jelenlegi problémákkal kössük össze a drámát, én ezután az óra után kicsit ráismertem néhány vezetőre, akik rossz helyen ülnek a ranglétrán és elfoglalják azoknak a helyét, akik igazán kiérdemelnék egy elnök vagy egy fontos politikus pozícióját.” (16 éves, fiú)

„Azt, hogy nem szabad megkülönböztetni az embereket, mindenki egyenlő és egyenlő jogokkal bír. Fontos az empátia, az erkölcs és a becsület. Nem szabad csak a saját érdekeinket nézni és mindig keressük a kompromisszumot egy nézeteltéréskor. Valamint, a nemzetet és a hazát mindenki becsülje, szeresse és tegyen a népéért és országáért.” (16 éves, lány)

Megállapíthatjuk, hogy a dráma megismerése után a tanulók érzékenyebbek lettek az igazságtalanságokra és a helytelen hierarchikus viszonyokra, felismerték az empátia, az erkölcs és a becsület fontosságát is, valamint azt, hogy a kompromisszumkeresés és a nézeteltérések békés megoldása kulcsfontosságú a társadalom harmonikus működéséhez. Nem utolsó sorban, jobban megértették (vagy, ha eddig is tisztában voltak vele, akkor felfrissítette a dráma számukra) a nemzeti identitást és a közösségi felelősséget.

A kutatásom során további két fontos kérdésre kerestem még a választ:

Hogyan lehetne jobban integrálni Katona József Bánk bán című drámáját az irodalomtanításba a szociális érzékenység fejlesztése érdekében?

- Társadalmi kontextus kiemelése: Az irodalomtanítás során fontos kiemelni a dráma társadalmi kontextusát, beleértve a történelmi és politikai hátteret. A tanulóknak érteniük kell a 13. századi Magyar Királyság politikai viszonyait és társadalmi hierarchiáját, hogy jobban megértsék a történetben zajló eseményeket és a karakterek motivációit.
- Aktuális politikai összefüggések kihangsúlyozása: Az irodalomórákon lehetőség van a dráma aktualitásának bemutatására azáltal, hogy összekapcsoljuk a történetet és a karaktereket az aktuális politikai eseményekkel. Például, meg lehetne vitatni a hűség fogalmát a politikában és összehasonlítani a drámában megjelenő politikai dilemmákat, nem épp az országban, de a mai világban tapasztalható helyzetekkel.

- Érzelmi és etikai reflexiók ösztönzése: A diákokat arra kell ösztönözni, hogy gondolkodjanak az erkölcsi és etikai kérdésekről, amelyeket a dráma felvet. Kiemelkedő fontosságú az erkölcsi döntéshozatal és az erkölcsi felelősség témájának megvitatása, valamint az, hogy hogyan befolyásolja ezeket a témákat a politikai hatalom gyakorlása.
- Kritikai gondolkodás fejlesztése: Az irodalomórákon lehetőség van a diákokat arra ösztönözni, hogy kritikusan értékeljék a politikai hatalom gyakorlását a drámában, és vitassák meg a karakterek döntéseit és cselekedeteit. Fontos, hogy a diákok szabadon megvitassák a dráma eseményeit és üzeneteit anélkül, hogy előre meghatározott, befolyásolt válaszokat adnának.
- Szerepjátékok és dráma workshopok: A diákokat szerepjátékok és dráma workshopok révén bevonhatjuk a Bánk bán témájába. Ezen tevékenységek során a diákok saját érzéseiket és véleményeiket fejezhetik ki a dráma témájával kapcsolatban, miközben fejlesztik a kommunikációs és együttműködési képességeiket.
- Társadalmi projektek és kutatások: A diákokat lehetőség van arra ösztönözni, hogy végezzenek kutatásokat a dráma témájával kapcsolatban, például, az akkori Magyar Királyság működéséről vagy a társadalmi viszonyokról. Ezen kutatások alapján prezentációkat vagy csoportmunkákat készíthetnek, amelyek segítik a társadalmi érzékenységüket és a kritikai gondolkodásukat.

Fontos, hogy az ilyen típusú tanítás rugalmas legyen, és alkalmazkodjon a diákok egyéni szükségleteihez és érdeklődési köréhez.

Hogyan lehetne aktualizálni Katona József Bánk bán című drámáját a mai fiatalok számára?

- Modern környezetbe helyezés: A dráma történetét és karaktereit áthelyezhetjük egy modern környezetbe, például egy középiskolába vagy egy fiatalok által látogatott városba. Ez lehetővé teszi, hogy a fiatalok könnyebben azonosuljanak a szereplőkkel és helyzetekkel.

- **Karakterek felújítása:** A dráma eredeti karaktereit frissíthetjük úgy, hogy megfeleljenek a mai fiatalok sztereotípiáinak és életstílusának. Például a Bánk Bán karakterét áthelyezhetjük egy fiatal politikus vagy diákvezető szerepébe.
- **Aktuális társadalmi problémák beemelése:** A dráma témáit és üzeneteit összekapcsolhatjuk olyan aktuális társadalmi problémákkal, mint például az online zaklatás, a környezetvédelem vagy a politikai aktivizmus. Ez segít a fiataloknak azonosítani és megérteni azokat a kihívásokat, amelyekkel napjainkban szembesülnek.
- **Interaktív előadások és performanszok:** A dráma előadásait és performanszait interaktívabbá tehetjük a közönség bevonásával, például a modern technológiákat és médiumokat felhasználva. Ez lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy aktívan részt vegyenek az előadásban, és kapcsolatba lépjenek a történettel és a karakterekkel.
- **Kreatív művészeti projektek:** A dráma témáit és üzeneteit fel lehet használni kreatív művészeti projektekhez, például zenei kompozíciókhoz, festményekhez vagy filmművészeti alkotásokhoz. Ez lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy kifejezzék saját gondolataikat és érzéseiket a dráma által inspirálva.

Az általam összeállított aprócska ötletek talán jó útmutatóként szolgálhatnak valamikor a jövőben, hogy a Bánk bán releváns és vonzó maradjon a mai fiatalok számára, és hozzájáruljon a kulturális örökség megtartásához és a mai közönség eléréséhez. Fontos azonban, hogy ezeket az aktualizációkat értelmesen és tiszteletteljesen alkalmazzuk, megőrizve a dráma eredeti értékeit és üzeneteit.

BEFEJEZÉS

KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA

Baccalaureusi dolgozatom témája: A szociális kompetencia fejlesztése a középiskolában Katona József Bánk bán c. drámája alapján. Kutatásom célja az volt, hogy egy új elemzési módszer alkalmazásával felkeltsem a középiskolai tanulók figyelmét, érdeklődését nemzeti drámánk iránt, aktualizálva annak témáját és személyes élménnyé téve azt. Katona József élénk karaktereivel és bonyolult mondanivalójával többször is kihívás elé állít bennünket arra ösztönözve minket, hogy szembenézzünk a világgal kapcsolatos kényelmetlen igazságokkal. Vágya ezzel, hogy egy olyan jövőt képzeljük el magunknak, amelyben az igazságosság, az együttérzés és az egyenlőség uralkodik.

A polgári szerepvállalás keretein belül a Bánk bán arra készítette kutatásom résztvevőit, hogy elgondolkodjanak a darabban tárgyalt tágabb társadalmi kérdésekről, ezzel is elősegítve az állampolgári felelősségvállalás és aktivizmus fontosságának felismerését. Elgondolkodtak azon, hogyan járulhatnak hozzá pozitívan a társadalomhoz, akár önkéntességen, érdekképviselőként vagy a civil részvétel egyéb formáin keresztül.

Az eredmények szerint Katona József remekműve, a Bánk bán nagyban hozzájárult a résztvevők szociális kompetenciájának erősítéséhez, mélyreható hatást gyakorolva társadalmi fejlődésük különböző oldalaira. A darab befolyása több összetevőn is érzékelhető volt, leginkább az empátia, az együttműködés és a polgári szerepvállalás jelentőségének felismerése tekintetében.

Az empátia, a szociális kompetencia sarokköve, azt a képességet jelöli, hogy megértsük és megosszuk mások érzéseit. A Bánk bán magával ragadó élménye révén a diákok nyilvánvalóan elgondolkodtak, bele tudták képzelni magukat a szereplők helyzetébe és racionálisan végig gondolt válaszokat kaphattam tőlük.

A Bánk bán emellett az együttműködés szellemét is ápolta a résztvevők között, amit a közös döntéshozatalban és problémamegoldó tevékenységben való részvételük is bizonyít. A dráma jellege eredendően ösztönzi a kollektív erőfeszítést, és az

idézetek mintha felébresztették volna bennük a nemzeti öntudatosságot, ami szükségessé teszi az érintett egyének közötti koordinációt és konszenzus kialakítását.

A Bánk bánnak a szociális kompetenciára gyakorolt formáló hatása rávilágít a művészeti médiumokban, például a színházban rejlő lehetőségekre, mint a társadalmi és érzelmi fejlődés erőteljes eszközére. A hagyományos oktatási megközelítésekkel ellentétben, amelyek gyakran a kognitív tanulási eredményeket helyezik előtérbe, a színházi élmények a kognitív, affektív és tapasztalati tanulási lehetőségek egyedülálló keverékét kínálják. Azáltal, hogy a résztvevőket gazdag narratívákba és lenyűgöző karakterekbe meríti, a színház serkenti az érzelmi rezonanciát, elősegíti az empátiát és elősegíti a perspektíva-alkotást, amelyek mind szerves részét képezik a szociális kompetencia fejlesztésének.

Katona József sikere a résztvevők szociális kompetenciájának növelésében a művészetek holisztikus fejlődést elősegítő átalakító erejének bizonyítéka. Azáltal, hogy az egyéneket mély érzelmi és tapasztalati szinten bevonja, a dráma, akár olvassuk, akár színházi előadásban éljük meg, nemcsak szórakoztat, hanem oktat, felvilágosít és felhatalmaz, végső soron hozzájárulva az empátikus, együttműködő és civil elkötelezettségű polgárok kiműveléséhez. Mivel az oktatók továbbra is felismerik a művészi élmények értékét a szociális és érzelmi tanulás elősegítésében, a művészetet az oktatási és közösségi környezetbe integráló kezdeményezések egyre kiemelkedőbb szerepet fognak játszani a szociálisan kompetens egyének következő generációjának nevelésében.

Összefoglalva az elért eredményeket, elmondhatom, hogy:

- ✓ A diákok 58,8%-a vallotta, hogy megértette Katona József Bánk bán című drámájának mondanivalóját és fontosságát, miután azt átvették a tanórákon, azonban a téma újszerű megközelítése után ez az arány megnövekedett. 18 diákból 18 vallotta azt, hogy az elemzett dráma megfelel a szociális kompetencia nevelése tekintetében.
- ✓ A felmérés kérdéseivel kapcsolatos hallgatói elkötelezettség szintje magas volt, jelentős százalékuk aktívan részt vett és átgondolt válaszokat

adott. Érettségük és hajlandóságuk a Bánk bán komplex témáihoz minden várakozást felülmúlt.

- ✓ Bár nem minden diák foglalkozott alaposan a szöveggel otthon, egyedül, válaszaik a Bánk bánon belüli erkölcsi és politikai dilemmák alapos megértését mutatták. Árnyalt nézőpontokat tudtak megfogalmazni az empátiáról, az igazságosságról és a vezetés felelősségéről.
- ✓ A Bánk bánban feltárt témák kortárs társadalmi kérdésekben való relevanciáját a beszélgetés alapján a diákok 98%-a élenként érzékelt.
- ✓ A tanulmány katalizátorként szolgált a diákok etikai vizsgálatához és érdekérvényesítéséhez. A szereplők cselekedeteire és társadalmi vonatkozásaira vonatkozó elmélkedéseik azt mutatták, hogy elkötelezettek a pozitív társadalmi változások előmozdítása és az igazságtalanságokkal való szembenézés iránt.
- ✓ A beszélgetés alapján a lányok szignifikánsan magasabb eredményeket mutattak, mint a fiúk a szociális kompetencia legtöbb területén. Erőteljes nemi különbségek voltak az empátia-, és mérsékelt nemi különbségek a felelősség és az általános szociális kompetencia tekintetében. A nemek közötti különbségek az asszertivitás terén, bár jelentősek, de gyengék.

A Bánk bán nemcsak irodalmi gyöngyszem, hanem az erkölcs, a kitartás és az igazságra való törekvés időtlen története.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

1. Bíró Ferenc. A Bánk Bánról // *Irodalomtudományi Közlemények*. – Kolozsvár: 2000/104. – 24 – 61.o.
2. Bíró Ferenc. Javaslat a „Bánk bán” tragikumának értelmezéséhez // *Holmi*. – Bp.: 2007/02. – 168–175. o.
3. Dancsó Tünde. A szociális kompetencia megjelenése a Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladataiban // *Új Pedagógiai Szemle*. – Pécs: 2005/4. – 45–52.o.
4. Gajdics Ottó. Ott a haza, ahol a haszon? // *Magyar Nemzet*. – Bp.: 2023.
5. Gelencsérné Bakó M. (2010): Az iskolai teljesítményt meghatározó tényezők. Célok és módszerek a tudásalapú társadalom nevelési intézményeiben. – Kaposvár: Corvina Nyomda, 2010. – 141–147.o.
6. Gerold László. Kétszáz éve született Katona József // *Híd*. Bp.: 1991/12. – 1129–1132.o.
7. Hevesi Sándor. Bánk bán problémák (Katona József centenáriumához) // *Nyugat folyóirat*. – Bp.: 1930/8.
8. Kasik László. A szociális kompetencia fejlesztésének elmélete és gyakorlata // *Iskolakultúra*. – Szeged: 2007/11. – 21–38.o.
9. Katona József. Bánk bán. - Bp.: Osiris Könyvkiadó, 2023. – 145. o.
10. Kovács Ilona. A Bánk bán (1819) női szemszögből: a színdarab eltérő értelmezései különböző rendezői felfogásokban // *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris Folyóirat*. – Szeged: 2014/4(1) – 1–17. o.
11. Lajosi Krisztina. A nemzet színrevitele: Opera és nacionalizmus a 19. századi Magyarországon. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 2018. – 462 – 473.o.
12. Meggyesné Hosszú Tímea & Nagyné Hegedűs Anita. A tanulásban akadályozottak pedagógiájának komplex megközelítése // *Mentor (h)áló*, 2016/2. – 2 – 13. o.

13. Nagy Imre. A „kétnyelvű” Bánk bán: Nádasdy Ádám szöveg kiadásáról, irodalom történeti nézőpontból // *Verso – Irodalomtörténeti folyóirat*. – Pécs: 2019/2(2). – 96 –107.o.
14. Radnóti Katalin. A szociális kompetencia fejlesztési lehetőségei az iskolában. – Eger: Oktatáskutató és fejlesztő intézet, 2009.
15. Somogyi Sándor. Gyulai Pál (1826-1909) // *A magyar tudományos akadémia nyelv-és irodalomtudományi osztályának közleményei*, 1963/20(1–4). – 195–223.o.
16. Sötér István. Bánk tündéri láncai // *Kritika (1963-1971)*. – Bp.: 1971/9(5). – 3–17.o.
17. Zsolnai Anikó. A szociális kompetencia fejlettsége serdülőkorban // *Magyar Pedagógia*. – Bp.: 1998/3. – 187 – 210.o.
18. Zsolnai Anikó. A szociális kompetencia fejlődése és fejlesztési lehetőségei gyermekkorban (Doctoral dissertation). – Bp.: ELTE, 2019. – 1– 17. o.
- ***
19. Ann S. Masten & Dante Cicchetti. Rugalmasság a fejlődésben: Haladás és átalakulás // *Developmental Psychopathology*. – Hoboken, NJ: 2016/3(2). – 271 – 333. o.
20. Caroline Junge, Patti M. Valkenburg, Maja Deković, & Susan Branje. A szociális kompetencia építőkövei: Az Egyéni Fejlesztési Konzorcium közreműködései // *Fejlődési kognitív idegtudomány*. – Pittsburgh: 2020/45.
21. Carollee Howes & Catherine Matheson & Claire Hamilton. Az anyagtanári és a gyermekgondozási történelem korrelálja a gyerekek kortársakkal való kapcsolatát // *Child Development*. – Los Angeles: 1994/65. – 264 – 272.o.
22. Donna K. Housman. Az érzelmi kompetencia és az önszabályozás jelentősége születéstől kezdve: a bizonyítékokon alapuló érzelmi kognitív szociális korai tanulási megközelítés támpontja // *Gyermekgondozási és oktatáspolitikai nemzetközi folyóirat*. – New Jersey: 2017/11(3). – 1 – 19.o.
23. Geoff Shepherd & Sue Spence. Fejlesztések a szociális készségek képzésében. – London: Academic press, 1983. – 345.o.

24. Ingrid Brdar. Mi a szociális kompetencia // *A Pszichológiai Intézet Évkönyve*. –Rijeka: 1993/2. – 13 – 22.o.
25. Jay Belsky. A szülői nevelés meghatározói: folyamatmodell // *Child Development*. – Los Angeles: 1984/55. – 83 – 96.o.
26. Joseph Zins, Roger Weissberg, Margaret Wang & Herbert Walberg. A tudományos siker építése a szociális és érzelmi tanulásra: Mit mond a kutatás? – New York, NY: Teachers College Press, 2004.
27. Kathryn Wentzel. A szociális kompetencia és a tanulmányi eredmény összefüggései korai serdülőkorban // *Gyermekfejlesztés*, 1991/62(5). – 1066 – 1078. o.
28. Lindsay A. Owens & Sarah Johnston-Rodriguez. Szociális kompetencia. – International Encyclopedia of Education, 2010.
29. Luis Pablo Hernández-López & Miriam Lopez. Szociális kompetencia és önértékelés: szisztematikus áttekintés // *International Journal of Developmental and Educational Psychology*. – Badajoz: 2022/2. – 187 – 196.o.
30. Marjorie J. Kostelnik, Alice Whiren, Anne Soderman & Kara Gregory. A gyermekek szociális fejlődésének irányítása: Elmélet a gyakorlatba // *Cengage Learning*. – New York: 2002/4. – 574. o.
31. Nancy Eisenberg, Cumberland Amanda, Richard Fabes & Tracy Spinrad. Proszociális viselkedés. Szociális, érzelmi és személyiségfejlesztés // *Handbook of child psychology*. – New Jersey: 2006/3. – 646 – 718. o.
32. Pablo Luna, Jerónimo Guerrero, Débora Rodrigo-Ruiz, Lidia Losada & Javier Cejudo. Szociális kompetencia és társas társadalmi elfogadás: Egy nevelési beavatkozás hatásainak értékelése serdülőknél // *A pszichológia határai*. – Svájc: 2020/11.
33. Peggy L. Anderson. Az irodalom felhasználása a szociális készségek oktatására LD-vel rendelkező serdülők számára // *Intervention in School and Clinic*. – New York: 2000/35. – 271 – 279.o.

34. Peggy Thoits. A társadalmi kapcsolatokat és támogatást a fizikai és mentális egészséggel összekapcsoló mechanizmusok // *Journal of Health and Social Behaviour*. 2011/52(2). – 145 – 161. o.
35. Simonida Plisnić. Szülői gondoskodásban részesülő és szülői gondozás nélkül élő gyermekek szociális kompetenciájának jellemzői // *Pedagógiai kutatás*. – Novi Sad: 2013/3(2). – 113–155.o.
36. Sophia Han & Kristen Kemple. A szociális kompetencia összetevői és a támogatási stratégiák: Mit kell tanítani és hogyan // *Early Childhood Education Journal*. – Florida: 2006/34. – 241– 246.o.
37. Suniya S. Luthar. Szociális kompetencia az iskolai környezetben: Leendő tartományok közötti asszociációk a belvárosi tizenévesek között // *Gyermekfejlesztés*. – USA: 1995/66(2). – 416 – 429.o.
38. Timothy Cavell. A. Szociális alkalmazkodás, szociális teljesítmény és szociális készségek: A szociális kompetencia háromkomponensű modellje // *A klinikai gyermekpszichológia folyóirata*. – USA: 1990/19(2). – 111 – 122.o.
39. Vanja Spasenović. A szociális kompetencia vizsgálatának elméleti és módszertani problémái. In S. Krnjajić (szerk.), *Diákok szociális viselkedése*, 2004. – 61– 82. o.
40. Visvaldas Legkauskas & Sarune Magelinskaite-Legkauskiene. A szociális kompetencia jelentősége általános iskolakezdéskor az egy évvel későbbi alkalmazkodási mutatók szempontjából // *Issues in Educational Research*. – Ausztrália: 2019/29(4). – 1262 – 1276.o.

41. http://adattar.vmmi.org/cikkek/15187/hid_1991_12_10_gerold.pdf
42. <https://magyarnemzet.hu/velemeney/2023/09/ott-a-haza-ahol-a-haszon>
43. https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/irodalom_10/lecke_03_006
44. <https://shelteringwings.org/prevent-abuse/40-developmental-assets/social-competencies/>
45. <https://studycorgi.com/social-and-cultural-competency-in-the-research-process/>

46. <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/02/hengan-kamilla-a-szocialis-kompetencia-fejlesztési-lehetosegei-az-oktatasban-12-04-07/>
47. <https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/34596>
48. <https://www.magyarirok.hu/arany-janos/z/zach-klara>
49. <https://www.studocu.com/hu/document/eotvos-lorand-tudomanyegyetem/komplex-vizsga-1/a-16-tetel-summary-komplex-vizsga-1/2348913>
50. <https://youtu.be/ZUBywEYngbY?si=LPhX6Rd77q-Pvz2B>

REZÜMÉ (Ukrán Nyelven)

Тема моєї дипломної роботи – Розвиток соціальної компетентності в середній школі за мотивами драми Йозефа Катони „Bánk bán”.

Метою мого дослідження було на основі згаданої драми виховати зрячу молодь, яка розуміє поточну політику та відповідальність політики перед суспільством. Метою дисертації також є вивчення реакції та оцінки студентів під час викладання драми, а також впливу, який це має на соціальну чутливість та критичне мислення студентів.

Крім того, наступною метою роботи було надати огляд концепції соціальної компетентності, її значення в освіті та показати, як драма Йозефа Катони може бути ефективно інтегрована в середню шкільну освіту з метою розвитку компетентності.

Ми живемо в часи, коли мимоволі потрапляємо в непрохані конфліктні ситуації через політичну ситуацію в країні, тому необхідно не тільки навчитися, коли і кому говорити правду, а й знати: проводити межі між правдою і брехнею; між добром і злом; нехай у нас будуть власні думки і рішення, і ми зможемо їх обґрунтувати.

Я вважаю, що ця тема є актуальною, оскільки розвиток соціальної компетентності є надзвичайно важливим для старшошкільної вікової групи для процвітання в повсякденному житті та розвитку соціальних стосунків. Драма Bánk bán піднімає такі глибокі людські та соціальні питання, які актуальні й сьогодні та привертають увагу до чутливих моментів молоді.

Методика збору матеріалу: Під час збору матеріалу я використовував декілька методів, серед яких пряме та непряме спостереження, а також анкетне опитування. Під час детального аналізу та інтерпретації драми я визначив ключові теми, на яких зосереджувався під час дослідження, дібрав цитати та уривки, за допомогою яких зміг спрямувати розмову з суб'єктами дослідження.

Згідно з результатами, шедевр Йозефа Катони „Bánk bán” зробив великий внесок у посилення соціальної компетентності учасників, глибоко

вплинувши на різні аспекти їхнього соціального розвитку. Вплив п'єси відчувався в кількох компонентах, здебільшого в плані визнання важливості емпатії, співпраці та громадянської участі.

Підсумовуючи, результати такі:

- 58,8% учнів сказали, що зрозуміли значення і важливість драми Йозефа Катони «Банк Банк» після прочитання її на уроках, але цей відсоток збільшився після спільного обговорення теми. Від 18 із 18 студентів я отримав позитивні відгуки та схвалення щодо відповідності роботи з точки зору соціальної компетентності.
- Рівень залучення студентів до питань опитування був високим, значний відсоток з них брали активну участь і давали виважені відповіді. Їхня зрілість і готовність займатися складними питаннями Банку перевершили всі очікування.
- Хоча не всі студенти ретельно вивчили текст вдома, самостійно, їхні відповіді продемонстрували повне розуміння моральних і політичних дилем всередині Банку. Вони змогли сформулювати тонкі погляди на емпатію, справедливість і відповідальність керівництва.
- Виходячи з обговорення, 98% студентів чітко відчули актуальність тем, які досліджуються в *Bánk bán*, для сучасних соціальних проблем.
- Дослідження послужило каталізатором для етичного дослідження та захисту інтересів студентів. Їхні роздуми про дії акторів та їх соціальні наслідки показали їхню відданість сприянню позитивним суспільним змінам і протистоянню несправедливості.
- Дівчата показали значно вищі результати, ніж хлопці, у більшості сфер соціальної компетентності. Були сильні гендерні відмінності в емпатії та помірні гендерні відмінності у відповідальності та загальній соціальній компетентності. Статеві відмінності в напористості хоча і значні, але слабкі.

Розмірковуючи над незмінним значенням шедевру Катони, ми згадуємо про силу літератури висвітлити людський стан і кинути виклик статус-кво. «*Bánk*

бáп» залишається не лише літературною перлиною, а й позачасовим дослідженням моралі, наполегливості та прагнення до правди всупереч випробуванням.

REZÜMÉ (Angol Nyelven)

The topic of my thesis is The development of social competence in secondary school based on the drama *Bánk bán* by József Katona.

The purpose of my research was, based on the mentioned drama, to educate sighted youth who understand current politics and the responsibility of politics to society. The aim of the dissertation is also to examine students' reactions and evaluations during drama teaching and the impact this has on students' social sensitivity and critical thinking.

In addition, the next goal of the work was to provide an overview of the concept of social competence, its importance in education, and to show how the drama of Katona can be effectively integrated into secondary school education in order to develop competence.

We live in times when we unwittingly get into unsolicited conflict situations due to the political situation in the country, so it is necessary not only to learn when and in what circumstances we need to take someone's side, but also to: draw the line between truth and lies; between good and evil; let us have our own opinions and decisions and be able to justify them.

I believe this topic is relevant because the development of social competence is extremely important for the high school age group to thrive in everyday life and develop social relationships. The drama *Bánk bán* raises such deep human and social issues that are still relevant today and draws attention to the sensitive moments of the youth.

Method of collecting material: During the collection of material, I used several methods, including direct and indirect observation, as well as questionnaire survey. During the detailed analysis and interpretation of the drama, I identified the key themes that I focused on during the research, selected quotes and passages that I was able to use to guide the conversation with the research subjects.

According to the results, József Katona's masterpiece *Bánk bán* made a great contribution to strengthening the social competence of the participants, deeply influencing various aspects of their social development. The impact of the play was felt in several components, mostly in terms of recognizing the importance of empathy, cooperation and civic participation.

In summary, the results are as follows:

- 58.8% of students said that they understood the meaning and importance of József Katona's drama *Bánk bán* after reading it in class, but this percentage increased after discussing the topic together. I received positive feedback and endorsements from 18 out of 18 students regarding the appropriateness of the work in terms of social competence.
- The level of student involvement in the survey questions was high, a significant percentage of them actively participated and gave balanced answers. Their maturity and willingness to deal with complex issues of the *Bánk bán* exceeded all expectations.
- Although not all students studied the text thoroughly at home, independently, their responses demonstrated a thorough understanding of the moral and political dilemmas within the *Bank*. They were able to formulate nuanced views on empathy, justice and leadership responsibility.
- Based on the discussion, 98% of the students clearly felt the relevance of the topics explored in *Bánk bán* to contemporary social problems.
- The study served as a catalyst for ethical research and student advocacy. Their reflections on the actors' actions and their social consequences showed their commitment to promoting positive social change and confronting injustice.
- Girls showed significantly higher results than boys in most areas of social competence. There were strong gender differences in empathy and moderate gender differences in responsibility and general social

competence. Gender differences in assertiveness, although significant, are weak.

As we reflect on the enduring significance of a masterpiece, we are reminded of the power of literature to illuminate the human condition and challenge the status quo. *Bánk bán* remains not only a literary gem, but also a timeless study of morality, perseverance, and the pursuit of truth against the odds.

MELLÉKLET

KÉRDŐÍV

Kedves Válaszadó!

Cékusz Anna vagyok, az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar filológia szakának nappali tagozatos diákja. Tanulmányomból kifolyólag negyedik évemen egy kutatást kell végeznem, amely során a diákok szociális kompetenciáját vizsgálom. Az adatgyűjtés névtelen módon zajlik, továbbá olyan adatot sem kell megadnia, amelyből Ön beazonosítható lenne. A kapott válaszok, adatok összesítve, csakis kutatási céllal kerülnek felhasználásra.

Részvételét előre is köszönöm!

Nem

Nő

Férfi

Életkor

Iskolám:

1. Milyennek képzelték el egy vezetőt? Milyen emberi tulajdonsággal kell rendelkeznie? Szerinted egy politikai vezetőnek tisztességesnek és becsületesnek kell lennie, mint ember és, mint vezető?

2. Miért fontos az empátia az emberi kapcsolatokban?

- a) Mert segít megérteni mások érzéseit és szükségleteit
- b) Mert segít elkerülni a konfliktusokat
- c) Mert könnyebb manipulálni másokat

d) Nem tudom

TIBORC: „Szép pénz, de adhatsz-é mindenik szűkölködőnek”

3. Hogyan viszonyulnál ahhoz, ha valaki bántalmazna egy másik diákot az iskolában?

- a) Beleavatkoznék és segítenék a bántalmazottnak
- b) Beszelnék a tanárokkal, hogy megoldást találjunk a helyzetre
- c) Nem tennék semmit, mert nem az én ügyem
- d) Nem tudom

TIBORC: „...A jó merániak legszebb lovon.

Ficáncolódnak — tegnap egy kesej,

Ma szürke, holnap egy fakó: — nekünk

Feleség és porontyainkat kell befogni,

Ha veszni éhen nem kívánkozunk.

Ők játszanak, zabálnak szüntelen,...

4. Jónak tartod a szavazást? Szerinted az emberek, a nép mennyire ismeri azt az adott politikai személyt, akit megválasztanak? Mi segítené a népet abban, hogy jobban megismerje az illetőt/vezetőt? Szerinted egy adott népnek kell, hogy legyen beleszólása a politikai döntéshozatalba?

BÁNK: „...Bejártam az

Országot és mindenfelé csak az

Elbúsulást találtam...”

5. Miért fontos a tolerancia a társadalmi kapcsolatokban?

- a) Mert segít elfogadni és tiszteletben tartani mások egyéniségét
- b) Mert könnyebb elkerülni vele a konfliktusokat
- c) Mert már divat elfogadóbbnak lenni

d) Nem tudom

6. Rád igaz vagy hamis az alábbi megállapítás?

„Miután tanultuk az iskolában Katona József *Bánk bán* című drámáját, MEGÉRTETTEM a mondanivalóját.”

A. IGAZ

B. HAMIS

7. Melyik karakter áll ki leginkább az erkölcsi alapelvek mellett tevékenységei alapján? Mond el egy mondatban, miért gondolod így!

a) Bánk bán

b) Gertrudis

c) Ottó

d) Petur bán

8. Tegyük fel, hogy benne vagy a könyvben. TE hogyan reagálnál, ha valaki igazságtalannak tartaná a király döntéseit?

a) Nyíltan vitatkoznék vele

b) Próbálnám megérteni az álláspontját, majd megpróbálnám rávilágítani saját nézőpontomra

c) Hallgatnék és nem szólnék bele a vitába

d) Nem lenne véleményem erről a témáról

9. Ha hasonló helyzetben lennél, mint Bánk, milyen döntést hoznál?

a) Az igazságot keresném, még akkor is, ha az ellenfelem több hatalommal bír

b) Megpróbálnék megegyezni az ellenféllel a béke érdekében

c) Engedném, hogy az ellenfél uralkodjon

d) Nem tudom

10. Ha a király helyében lennél, hogyan kezelnéd Bánk lázadását?

- a) Megpróbálnám megérteni az ő álláspontját, majd megpróbálnék vele megegyezni
- b) Elítélném és büntetném
- c) Elfogadnám, hogy mások véleménye is létezik, és megpróbálnék konstruktív párbeszédet folytatni vele
- d) Nem tudom

11. Biberách pénzért bármit megtett volna, bárkinek, árulásra is képes volt, hiszen csak a saját hasznát nézte. Mit gondolsz, gyakori vagy ritka az ilyen emberek jelenléte a nagyhatalmak körében? Van ezzel bármi gond is, vagy kizárólag akkor, ha nem a mi oldalunkon állnak?

BIBERÁCH: „Ott a haza, ahol a haszon”

12. Milyen változásokat látsz magad körül a társadalomban a dráma olvasása után?

13. Mit tanultál Bánk bán történetéből a saját életedre vonatkoztatva?

- a) Az igazság és az erkölcs fontosságát
- b) Az empátia és a társadalmi érzékenység jelentőségét
- c) A konfliktusmegoldás különböző módjait
- d) Mindegyiket a fentiek közül
- e) Nem tudom

14.Véleményed szerint alkalmas-e Katona József Bánk bán című drámája a szociális kompetencia fejlesztésére?

- a) Egyáltalán nem
- b) Nem
- c) Igen
- d) Teljes mértékben

Köszönöm szépen válaszaid!

ÓRATERVEZET

Magyar irodalomból

10. osztály

2024. április 11.

Óra témája: Katona József Bánk bán című drámája. A szociális kompetencia fejlesztése a dráma alapján.

Cél: Katona József életének és munkásságának rövid bemutatása, valamint a Bánk bánról szóló információk elsajátítása

Fejlesztési követelmények:

- olyan látó fiatalokat neveljek az említett dráma alapján, akik értik az aktuálpolitikát, értik a politika felelősségét a társadalommal szemben.
- megvizsgálni a diákok reakcióit, értékeléseit a dráma tanítása során, és azt, hogy milyen hatással van a tanulók szociális érzékenységére és kritikai gondolkodására, majd továbbfejleszteni ezeket

- áttekintést nyújtani a szociális kompetencia fogalmáról, annak fontosságáról az oktatásban
- Az olvasás iránti szeretetre való nevelés, a szövegértés, beszédkésztség és kreatív gondolkodás fejlesztése

Szemléltetés: kérdőív, könyv (Katona József: Bánk bán, Osiris kiadó).

Óratípus: vegyes

Idő	Óra menete	Módszeres eljárások
1.perc	Szervezés	Köszönök, megvárom, míg mindenki megérkezik, és elhelyezkedik.
3.perc	Ráhangolódás Cékusz Anna vagyok, az Ungvári Nemzeti Egyetemtől jöttem diplomamunkám megírása érdekében. Magyar nyelv és irodalom szakos hallgató vagyok, utolsó éves diák, és segítségetek jöttem kérni, egy rövides beszélgetést és kérdőívkitöltést szeretnék tőletek.	Bemutakozom, ők is bemutatkoznak
15.perc	Ismétlés, magyarázat Előkészítés Kérdés az osztály felé: Emlékeztek-e Katona József Bánk bán című drámájára? Olvastátok-e? Milyen szereplőkre emlékeztek?	Magyarázattal, példákkal, fogom átadni a témát.

<p>Tetszett nektek a könyv? Ha igen, miért? Ha nem, miért?</p> <p>Célkitűzés</p> <p>Motiváció</p> <p>Most a magyarság nemzeti drámájáról szeretnék veletek egy-két szót váltani, amelyről tudnotok kell azt, hogy olyan időszakban íródott, amikor Magyarország gyarmata volt a Habsburg birodalomnak. Ezt a tragédiát egy pályázatra írta Katona József, egy valós történelmi eseményt dolgozott fel, amikor is II. Endre merániai feleségét, Gertrudist megölték, amiért Bánkot vádolták meg. Ezt a történetet többször is feldolgozták az osztrák, a magyar krónikák.</p> <p>A szereplőket ismeritek, két csoport áll egymással szemben, a POZITÍV (Bánk, Melinda, Petúrék, Tiborc) és a NEGATÍV oldal</p>	<p>Emlékeztetem őket (a tanárnővel már étvett) drámáról, annak jelentőségéről, miért is kell tanulniuk, azért beszélgetünk, hogy mindezeket megértsék.</p> <p>Tisztázom, hogy NEM aktuálpolitikázunk, nem mostani valós személyekről beszélünk, hanem a drámával párhuzamosan haladva dolgozzuk át az erkölcsi, politikai témákat.</p>
---	--

<p>(Ottó, Gertrudis, Biberách).</p> <p>Folyamatosan választás elé vannak kitéve: TÁRSADALMI VAGY EGYÉNI ÉRDEKEK?</p> <p>Bánk: Melinda megmentése vagy a felkelés megakadályozása?</p> <p>Tiborc: Elfogadhatná az ajánlott pénzt, de így csak egy család problémája oldódna meg, nem a magyar népé.</p> <p>Endre: magánemberként siratná a feleségét, de mint király, nem mutathat érzelmeket és be is kell ismernie, hogy a királyné alkalmatlan volt az uralkodásra</p> <p>Na most, Katona József bevallása szerint nem az aktuálpolitikai helyzetre reagált, de mégis valahogy úgy érzékelt a bíráló bizottság, hogy nem fogadhatják el és visszaküldték bármiféle indoklás nélkül.</p> <p>1848-49-ben a drámát színre vitték. A szabadságharc ideje alatt a reformpolitikai elit felfedezte benne az igaz nemzeti témát és március 15-én elő is adták a drámát, ettől kezdve a Bánk bán nemzeti hatalommal, jelentőséggel bírt. Erkel Ferenc operát írt ebből a darabból.</p> <p>Azért fontos, mert bármilyen korszakról van szó, olyan alapvető kérdéseket tárgyal, hogy milyen a jó vezető, milyen vezetőre van szüksége az embereknek egy országban, mi a legfontosabb emberi tulajdonság.</p>	<p>A tanulók megelőző tudására építve, részben önálló ismeretszerzésre támaszkodó ismeretbővítés, majd ennek a közös megbeszéléssel, tanári magyarázattal történő kiegészítése, megerősítése.</p> <p>Az olvasás iránti szeretetre való nevelés, a szövegértés, beszédkésztség, kreatív, politikai, társadalmi gondolkodás fejlesztése</p>
--	---

Véleménykifejtésre/beszélgetésre buzdító kérdések (néhány kérdőívből kivett kérdés, melyeket először megbeszélünk közösen, majd miután megértettek mindent, kitöltik egyedül a kérdőívet):

1. Milyennek képzeltek el egy vezetőt? Milyen emberi tulajdonsággal kell rendelkeznie?

Szerinted egy politikai vezetőnek tisztességesnek és becsületesnek kell lennie, mint ember és, mint vezető?

2. Miért fontos az empátia az emberi kapcsolatokban?

TIBORC: „Szép pénz, de adhatsz-é mindenik szűkölködőnek”

3. Hogyan viszonyulnál ahhoz, ha valaki bántalmazna egy másik diákot az iskolában?

TIBORC: „...A jó merániak legszebb lovon.

Ficánkolódnak — tegnap egy kesej,

Ma szürke, holnap egy fakó: — nekünk

Feleség és porontyainkat kell befogni,

Ha veszni éhen nem kívánkozunk.

Ők játszanak, zabálnak szüntelen,...

4. Jónak tartod a szavazást? Szerinted az emberek, a nép mennyire ismeri azt az adott politikai személyt, akit megválasztanak? Mi segítené a népet abban, hogy jobban megismerje az illetőt/vezetőt? Szerinted egy adott népnek

	<p>kell, hogy legyen beleszólása a politikai döntéshozatalba?</p> <p>BÁNK: "...Bejártam az Országot és mindenfelé csak az Elbúsulást találtam..."</p> <p>5. Biberách pénzért bármit megtett volna, bárkinek, árulásra is képes volt, hiszen csak a saját hasznát nézte. Mit gondolsz, gyakori vagy ritka az ilyen emberek jelenléte a nagyhatalmak körében? Van ezzel bármi gond is, vagy kizárólag akkor, ha nem a mi oldalunkon állnak?</p> <p>BIBERÁCH: „Ott a haza, ahol a haszon”</p>	
40. perc	<p style="text-align: center;">ÖSSZEFOGLALÁS</p> <p>1. Milyen változásokat látsz magad körül a társadalomban a dráma olvasása után?</p> <p>2. Mit tanultál Bánk bán történetéből a saját életedre vonatkoztatva?</p> <p>- további véletlenszerű kérdések/témák megvitatása</p>	<p>Minden tanuló gondolkodását megmozgatom még az utolsó pár percben</p>
45. perc	<p style="text-align: center;">Elköszönés</p>	<p>Megköszönöm a figyelmüket, türelmüket és elköszönök.</p>

2024. április 10.

2024. április 12.

Készítette: Cékus Anna

Aláírás: Cékus